

UKINIŠKAS

lietuviszkas laikrasztis paskirtas reikalams ukinių

iszseina Ragainėj esykį ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijo su prisiuntimu kopertosa 6 rubl. su perneszimu per rubežių arba per rankas imant nuo parkupezų 3 rubl.; Prusuos su prisiuntimu 4 mark.; Amerikoje ir kitur 5 mark.

Apgarsinimai „UKINIŠKE“ kasztuoja už kiekvieną ketvirtai dalitą eilutę smulkiu rasztu spaustą 20 pfen. arba 10 kap., priimami „Ukinjko“ iszleistuvėje Ragainėje, (Ragnit, Ostpreussen).

Italpa: Liaukime bėgę į Amerika, v. k. — Gegė ir Gaidys, Pažerių Vincas. — Paisziniai anglimis, J. — tis. — Apie žmogaus mėsą; apie srutas, paukszeių iszmetas ir pelenus. Apie „miszini“ arba „kompostą.“ J. St. Augys. — Istorija Lietuvos, Lietuvos vaikas. — Gelazounis (lenkiskai — zolzy; maskoliskai — myt), Gr. — Isz priezasties permainymo girios urėdnjū lietuvių-katalikų ant maskolij-staeziatikų, A. Vyra. — Žinios isz Lietuvos. — Žinios isz svetimų szalių. — Naudingi pamokinimai — Politika. — Turgavietės. — Grómatnyezia. — Apgarsinimai.

Liaukime bėgę in Ameriką!

III.

Kitasyk mūs žmogus, jaigu tik nepasisekdavo gyventi, tarydavo: tuszczia jų! eisiu į Ameriką! ten nors szį tą užsidirbsiu. Nueidavo į Ameriką ir, teisybė, ne tik pacziam užtekldavo uždarbio, bet ir namon kartais sziek tiek parsiusdavo.

Vienok jau sziaudien laikai persimainė. Sziaudien galima eiti į Ameriką greicziaus jieszkoti vargo, o ne uždarbio.

Matote, taip yra. Kitasyk Amerikoje buvo labai mažai žmonių, tai-gi daug reikėjo visokių darbinjū, nes dideli plotai žemės gulėjo dykais, o nebuvo kam apdirbti, — daug szaltinių turtų stovėjo nejuditais, o nebuvo kaip isz jų naudoti.

Tada valdytojai tų szaltinių turtų lauke laivo atvežanczio darbinjū isz kitų svieto szalių, varžėsi tarp savęs darbinjūs, mokėdami jiems viens už kitą daugiau. Žinoma; kas ten nukeliavo, ar szioks ar toks, jaib tik sveikas, galėjo greitai užsidirbti, nes daug gaudavo už darbą, o pats mažai iszleisdavo, dėlto kad maisto da pakaktinai visiems užtekldavo ir jis buvo pigus.

Dabar visai kitaip. Žmonių Amerikoje yra perpilnai, tai-gi ateiviams isz kitų krasztų jau tenai angszta. Sziaudien jau tenvietiniai duon-

daviai nesivaržo atvažiavusių darbinjū, tik laukia, kad darbinjū patys ateitu jiems pasisiulyti. Suprantamas daigtas, priima į darbą tik tuos, kurie susitaiko už mažesnius pinigus dirbti. O kad ir vietinių darbinjū yra jau dabar pakaktinai, tai ką gali laimėti ateivys darbinjū? Gera da katram pasiseka iszmisti pusiau su vargu.

Kitasyk nueidavo į Ameriką koks amatnjūkas — kriauzczius ar sziauczius — galėjo drąsiai užsiimti savo amatu ir pelnyti, nes tokių pat amatnjū tenai buvo mažai.

Sziaudien negali jau rinktis sau darbo ar amato, tik turi griebtis už to, ką pasisekė pirmiausiai pastverti, idant tiktai atsilinosuoti nuo bado. Nesistebėsime dėlto iszgirde, kad mūs pažįstamas stalorius Amerikoje kasa anglis, sziauczius krauja tavorus ant laivų, kriauzczius skaldo akmenis. Mano vienas pažįstamas, iszbaigęs sliesorystės mokslą, nuėjo į Ameriką ir ką? isz pradžių gaudė jurėse varlių dėzes, o dabar mina molį plytnyczioje.

Tai tik turbut sunku Amerikoje gauti ateivini darbą, jaigu iszsimokinę kokio amato negali juomi užsiimti ir isz to turėti duoną. O jaigu taip, tai ar gali tikėtis, einant į Ameriką, ką nors uždirbti?

Kad Amerikoje žmonių yra gana, o duonos dėl svetimų neperdang, aiskiai rodo uždraudimas

Amerikos valdžių priimti ateivius niekam netikusius, arba visai neturtingus. Mat Amerika nenori daugyti skaitlių ubagų ir valkatų savo žemėje.

Iszpažįtojai Amerikos sako, kad Amerikoje geriaus darbininkui žmogui, nes už darbą daugiau moka. Tikra teisybė, — daugume atsitikimų Amerikoje moka už darbą daugiau, ne kaip Lietuvoje. Vienok reikia suimti į galvą szituos dalykus: 1) Amerikoje, kaip jau žinome, sunkiaus gauti kokį darbą, ne kaip Lietuvoje, kur laike darbymeczio sunku surasti darbininką ir prireikia kartais kviesti isz svetimos szalies; Amerikoje-gi darbininkų yra pakaktinai. 2) Už darbą Amerikoje ne visada daugiau moka, ne kaip Lietuvoje. 3) Jaigu Amerikoje daugiau moka už darbą, tai ne dėlto, kad duondaviai nesigailētu pinigų, tik dėlto, kad darbininkas už mažesni užmokestį negalētu iszmisti, nes iszmittimas ten kur kas brangesnis, ne kaip Lietuvoje ir užczėdyti szį tą isz uždarbio Lietuvoje lengviaus, ne kaip Amerikoje. 4) Amerikoje darbininkas-samdininkas užbaigęs vieną darbą, turi kartais ilgai laukti, kol gaus kitą darbą — tai kad ir butu ką uždirbęs, turi iszleisti belaukdamas darbo. 5) Amerikoje darbas sunkesnis ir negalima tiek tinginianti kiek Lietuvoje. Mažai yra krasztų, kur taip tingiai dirbtu, kaip lietuviai. Imkime szienpjūvį. Iszvarė pradalgę — reikia užsidumti pypkę. Kol ją iszsitrauks, iszkrapsztys kneibikiu, kol iszpus cibuką, įkisį į pypkę, įsistatys į dantis, kol atrisį maszną su tabaku, prisikimsz pypkę, užrisį maszną, kol susijieszkos skiltuvą ir pintis, iszsiskils ugnies, užsidegs pypkę ir t. t. — rodos diena paskutinio sudo užtiks jį prie to darbo. Grižta pradėti kitą pradalgę. O kaip vėl eina? rodosi, kad tinginio nepavelka — taip sunkiai ir iszlėto stato kojas. Iszvarė pradalgę kitą — reikia pasiilsėti, vėl užsidumti pypkę ir t. t. Taippat yra ir prie kitokių darbų. Pridėkime prie to visko pusryčius, pietus, apypietę, paludienius, o pamatysime, kiek Lietuvos darbininkas dirba. Czia jis gali taip nerangiai dirbti, nes darbininkų neperdaug ir darbą visados turės — ne pas vieną tai pas kitą. Amerikoje taip nepadaris. Ten tokį darbininką iszvytų duondavys už devynių rubežių su jo darbu ir pypke. Suprantamas daigtas: Amerikoje, kur sunku ateiviui gauti darbą, kur jis pats turi siulytis duondaviui, tai nusistveręs kokį darbą, turi laikytis jo drucziai, gerai prie jo imtis, idant duondavys, užtėmyjęs nespurtumą darbe kartais nepavarytu.

Amerika turi vieną gerą pusę: ten tinginys priverstinai tampa darbininku žmogum, o kartais lieka jau tokiu ir sugrįžęs į tėvynę.

Da noriu pasakyti kelis žodelius apie pirmuosius žingsnius atsibaldinusio į Ameriką iszeivio.

Garlaiviui atėjus į Naujorką, kiekvienas keleivis paėmęs savo daigtus, jaigu jų da nepavogė kas, atsiduria ant sausos žemės. Jaigu katras atvažiavo, turėdamas czia pažįstamus, ar gimines, arba turėdamas jau isz virszaus sau paskirtą vietą, tai tuojaus ten ir kreipiasi. Tokiam bepignu.

Bet kokia varginga dalis prasto žmogelio darbininko, nemokanczio tenvietinės kalbos, neturinczio nė pažįstamų, nė prietelių, prie kurių galētu pirmoje valandoje prisiglausti ir papraszyti kokios rodos! Toks žmogus turi iszsyk glaustis prie darbo. Taigi yra tam tikri biurai, užsiimantieje iszjieszkojimu darbo ateiviams isz svetimų szalių. Tokiame biure reikia užsiraszyti ir laukti darbo, kartais gana ilgai; o galima ir visai nieko nesulaukti, nes, kaip sakėme, perėjo tie laikai, kada duondaviai varžėsi darbininkus, atplaukusius į Ameriką, dabar jie laukia pasiulymo darbininkų, idant galima butu pasirinkti sau pigesnius. Dangelis tokių biurų užsiima vardan iszjieszkojimo darbo, iszviliojimu isz ateivio pinigų.

Galima taip-gi jieszkoti darbo pacziam, ne užsiraszys biure. Vienok czia da bjauriaus. Tokį apsiaupia aplinkui visokie apgavikai, kurie pataiko iszplėszti paskutinį skatiką nuo svetimo neiszmanėlio žmogaus, o jaigu tas pinigų neturi ir tiesiog negalima isz jo ką laimėti, tai atsitaiko, kad tokį žmogų parduoda, bjauriaus kaip ant jomarko. Koku budu parduoda, paaiszkysiu paveikslu. Neseniai sudas Amerikoje nukorojo vieną tokį pardaviką žmonių, Jack Fitzgerald'ą, 9 metais sunkių darbų už prikalbinėjimą 76 žmonių, ateivių visokių tautų, padaryti sutarimą ir pasiraszyti, kad eis į Meksiką dirbti prie tiesimo geležinkelio už 45 dolerius ant mėnesio ir visą užlaikymą. Vargdieniai paskiaus pažino, kad tapo apgautais. Turėjo dirbti prie krovimo laivų po 14 valandų ant paros, gaudami tik po 1 dolerį ant dienos ir patys turėjo už savo pinigų pirkti labai brangų maistą. O dirbti turėjo, nes prie to juos vertė. Nekurie nabagai suvargė nusibaigė, o kitiems pasisekė pabėgti. Isz provos pasirodė, kad Fitzgerald gavo nuo vieno ajento po 5 dolerius už kiekvieną jieszkantį darbo pavargelį.

Tai taip dedasi Amerikoje Sziaurinėje. O kokia gėrybė laukia iszeivius Amerikoje Pietinėje (Brazilijoje), tegul paaiszkis laiszkas, patalpintas vokiszkame laikraszytyje „Tägliche Rundschau“. Laiszką raszė vienas vargdienys darbininkas, kuris pametė tėvynę prikalbėtas ajentų.

„Neturime czia ką valgyt, o žmonės mirszta isz karszezio; viskas, ką mums sakė, tai melas;

kad ne tos placios jures, tai pėszezas par-gryszcziau. Sėdime gaspadoje apie 600 žmonių, apverkdami tėvynę.... Isz czia laiszkus negalima siuntinėti, nes juos visus atplėsžia, o kad randa apraszymą mūs vargo, tai degina; bet yra tarp mūs neregys, kurį iszsiunczia su sziaimyna ir jam įduoda szitą laiszką Mielas Viliau, mel-džiamas, pasakyk maloniai mūs ponui, kad jaigu ateitu pas jį katras isz jo žmonių ir pasisakytų einas į Braziliją, tai tegul tokį nusiunczia ant penkių metų į kalinį; bent-gi liks tėvynėje. O asz praszau mūs pono, kad paraszytų pas cie-corių, dėlko daleidžia savo priklausantiems va-žiuoti į tą vargo krasztą“

Kas skaitė visą mano rasztelį, sura-szytą 4, 5 ir sziaame N. N. „Ukiniko“, galėjo užtėmyti tikrus nelaimės paveikslus isz priežas-ties bėgimo į Ameriką. Tokių paveikslų yra kur kas daugiaus, tik visų negalima suraszyti. O vienok tie nelaimingi, visiems žinomi, atsiti-kimai nesulaiko žmonių nuo bėgimo į Ameriką ir agentai, piktadariai, visada randa lengvatikius, neiszmanėlius, kurie duodasi prisigauti.

Broliai! nemeskime Lietuvos, tos geros mo-tynos, kuri nesigaili mums duonos ir badu ne-marina, nemislykime apie lekimą į užmares, kur dėl mūs laimės nėra, neklausykime visokių gun-dytojų, dirbkime namieje!

Liaukime bėgę į Ameriką!

v. k.

Gege ir Gaidys.

(Pagal Krilov'ą)

— Tai tik tu laimingas, gaiduti broleli, Beturint taip garsų ir szvarų balselį! —
— Tai ką balsas mano, gegyte sesele! Tu, tai turi szvelnią ir lemtą giesmelę! Jau vis virszesnė tu daininijke liksi, Kitos tokios girioj' tikrai n'attitiksi! —
— O tavo per amžius klausyti galėtum! —
— O tavo, sesyte, tikrai, dievaži, Gaida taip patogi ir tokia graži, Jog kaip tik nusztilsi, belaukiantis nokstu, Kaip nors kad greicziaus tik giedoti pradėtum. Jau ką nedariau asz, taipos neiszmokstu! Mat jus gegės visos lėtos žiurint tokios, O užgiedos — rodos laksztingalos kokios! —
— Už tai, kumai, acziu, bet-gi tavo garsmą Netur rojaus pauksztis... visi tai pritars man. Žvirblys, pasisukęs, pasakė jiems szitą:
— Norint ir užkimsit, begiriant viens kitą, Jus gaida bloga yr', ji niekam netiko, Nors ją ir iszgyrėt, bloga pasiliko.

Už ką gaidys gegę taip girti prispyrė?
Už tai, kad gegutė gaidį taip-gi gyrė.

Pažerių Vincas.

Paisziniai anglimis.

Lenkiszcai paraszė H. Sienkiewicz, į lietuizšką iszvertė J. — tis. (Tąsa).

Rasztinikas neklausė jo. — Ant tvorų — kal-bėjo vaitui ir lovinikui — rundas atsiunczia pinigų. Dar kiekvienas czia turės uždarbį, nės ant kožno bei vieno iszpuala po penkesdeszimts rublių. Ropėi net akys praszvito, nors ir girtam. — Na, jaigu taip, tai pasiraszysiu. O pinigai kur? Pas manę — tarė rasztinikas. O sztai davadas. Pasakęs tai, iszėmė su-lankstyta keturlinkai popierą ir perskaitė ką, ko — tiesa — tie nesuprato, bet labai džiangėsi; vienok. jaigu Ropė butu buvęs blaivesnis, pasergėjęs butu, kaip vai-tas merkė lovinikui. Potam, dyvų dyvai! — rasztinī-kas, iszėmęs pinigų, tarė: Na! kuris pirmas?

Raszėsi paeiliui, bet kaip Ropė ėmėsi už plunks-nos, Zalzikeviczia atitraukė dokumentą, ir sako: — o rasi nenori? Tai vis savo valia. — Kodėl nenorėt? — O rasztinikas ant to: — Szmuila! Szmuila pasirodė duryse. — Niu! ko ponas rasztinikas reikalauja? — Buk ir tu ludiniku, jogiai cziaiskas savo valia. O paskui vėlei sako Ropėi. Rasi nenori? Bet Ropė jau pasiraszęs buvo ir žydą padėjęs nepalaikesnį už patį Szmuilą, potam paėmė nuo pono rasztiniko pinigų vi-sas penkesdeszimtis rublių ir pakavojęs antyje szukter-ėjo. — Arako! Szmuila atneszė; iszlenkė dar po vieną ir po kitą. Potam Ropė irėmė kumszczias į kelius ir pradėjo snausti. Pasvyrėjo sykį, pasvyrėjo antrą, ant galo nusiklankterėjo nuo suolo murmedamas: „Dieve susimilk ant manės nusidėjelio!“ ir užmigo.

Ropienė n'atėjo jo vaditi. Ji gerai žinojo, jogiai pats pasigeręs mėgsta pastramužyt. Taip ir budavo. Ant rytojaus Ropė visados persipraszydavo pacią, bu-cziudavo jai rankas. Brukanas budamas nėjokiu smarkszcziau žodžiu jos neužgaudavo, bet pasigėrus jam, kartais ji nuo jo nukęsdavo. Ropė todėl permiegojo visą naktį karczemoje, Ant rytojaus pakilo tekant saulei. Žiuri, trina akis, ne jo czia butas ir ne sekly-czia, kurioje vakar buvo sedėjęs, bet abelna grinczia su szinkiumi.

— Vardan Dievo Tėvo ir Sunaus ir Dvasios Szventosios. Žvalgosi da labjaus, saulė teka ir žiuri per langus į szinkiu, o lange stovi Szmuila apsilvėkęs mirkiniais marszkiniais ir su cicelu ant kaktos; riogso lange, ir linguoja ir meldžiasi garsiai....

— Szmuila, netikėli! — užriko Ropė.

Bet Szmuila nė isz vietos. Lingterėjo į priszakį, lingterėjo atgal ir meldėsi toliaus.

Ropė pradėjo apsicziupinėti, kaip daro kožnas bei vienas žmogelis, permiegojęs naktį karcziamoje. Už-cziuo pė pinigų.

— Va-Jezus! o czia kas?

Tuom tarpu Szmuila pabaigė meldėsis, ir nusivil-kęs mirtinius marszkinius ir cicelą, nuneszė padėti į seklyczia, o paskui sugrįžo lengvu žingsniu, pavartau-nas ir pakajingas.

— Szmuila!

— Niu, ko nori?

Isz kur szitie pinigai?

— Ką, kvaili, nežinai? Jug vakar su vaitu sude-rėjai už jo sunų stot ant liosų, ir pinigų paėmei, ir ant derėjimo pasiraszei. Dabartės žmogelis iszblanko, kaip siena: trenkė kepurę į žemę, paskui pats griuvo ant jos ir, kaip suriks, tai net langai karcziamos vos n'iszdardėjo.

— Niu, paszol von ti saldat! — tarė Szmuila su flegma.

I pusadynį potam Ropė artinosi buteliop. Ropienė, kuri gamino tada valgi, išgirdusi, jį sugirgždinus var-tus, tiesiog nuo pryžedos išzbėgo, jį pasitikt, pikta baisiai.

— Tuo girtuokli! — pradėjo.
Bet pažiūrėjusi ant jo, pati knystelėjo, nes vos jį pažino.

— O tau kas yra?

Ropė įjęs į gryncią, iš pradžių nė žodžio ne-galėjo isztart, tik sėdo ant zoslano ir akis nuleido žė-myn. Bet moteriskė pradėjo klaust ir iskvostė ant galo viską: „Pardavė mane,“ tarė ant pagalios. Tada tai ji iš eilios pradėjo aimanaut, jis su ją: vaikas lop-szyje taipogi kniuržet; Murza duryse staugė taip grau-džiai, jog iš kitų butų išzbėgo bobos su szauksztais rankose, klausdamos viena kitos:

— Kas ten Ropiuose dedasi?

— Rasi, jį muza ar ką?

O tuom tarpu Ropienė aimanavo da labjans, neng pats Ropė, nes mylėjo, bėdžiuvienė, jį daugiaus už viską pasaulėje.

V.

Kuriamz apsipajįstame su tiesdavių kuopa Avigal-viuose ir su vyriausiais jos vadovais.

Ant rytojaus buvo pribuvimas sudo. Lovinikiai susirinko iš viso valszcziaus, išžemus ponus, kitaip, ba-jorus, iš kurių norint keli ir buvo valszcziuje lovini-kais, bet ir tie keli, nenorėdami išsimest nuo visuo-menės, laikėsi politikos angliszkos, t. y. principo ne-sikiszt, principo taip iszgirto per stepinamą karalystės vy-rą John'ą Bright'ą. Vienok tas nieku neatitolino tarpinės įtekmės „inteligencijos“ ant valszcziaus likimo. Nes jaigu kas iš „inteligencijos“ turėdavo reikalą sude, tai diena priesz pribuvimą kviesdavosi poną Zalzikevic-zią pas savę; tada atneszamas budavo į pakajų užsto-vas „inteligencijos“— sznapsas, duodavosi sigarai ir retszia lengvai budavo sutariama. Potam keldavosi pietus, ant kurių ponas Zalzikeviczia raginamas budavo pa-lubniais žodžiais: „na tai sėskit, pons Zalzikeviczia, sėskit!“

Ponas Zalzikeviczia sėsdavo, o ant rytojaus kal-bėdavo vaitui neatbutinai: vakar laikiau pietus „Medi-szauskuose, Skarabiuskuose arba Oszeszinskuose. Gm! namie duktė yra metuose; numanau, ką ta lemia,“ Prie stalo-gi ponas Zalzikeviczia rupinosi užlaikyt ge-ras manieras, valgyt įvairius navatnus valgius taip, kaip kiti, matydavo valgė, ir neiszduot, jogiai tokia artima pažintis yra jam prabingusiai maloni.

Buvo tai žmogus taktiszkas ir visur mokėjo prisitelkt; todėl tai netik tokiuose sykiuose nenusto-davo drąsos, bet pats kiszdavosi į szneką, garbavodamas priegtam „tą ganstų kamisorių arba „lemtą naczelniką,“ su kuriais vakar ar andai loszė į kortas po graszį ant kirezio, Vienu žodžiu, stengėsi parodyti, jogiai jis yra arti sudrugęs su pirmutiniais valdimieriais Asilijos pa-vieto. Matydavo jis, tiesa, kad, jam bepasakojant, pa-nos navatiniai žiūrėdavo į taurelius, bet mēklijo, jogiai tai tokia daba. Popiet stebėdavosi jis ne kartą tam, jogiai bajoras, nelaukdamas, iki jis pats pradės deivo-ties, tekszlėdavo su ranka per peczius ir tarydavo: „Na, tai likk sveiks, ponas Zalzikeviczia!“ bet vėl mēklijo, kad geroje draugijoje yra taip priimta. Priet-am, spausdamas prie atsisveikinimo ranką pono namų, pajusdavo joje visados „ką sznabždanti.“ Czia jis lenk-davo pirsztus ir sziułėdamas delne bajoro, iszimdavo tą „ką sznabždanti,“ niekados tacziaus neužmirszdamas pridėti: „O, pons geradėji! tarpu mus tai yr neprivalu! o kas apie reikalą, tai ponas geradėjas galibut pakajin-gas.“ (Toliaus bus).

Apie žmogaus meszlą; apie srutas, paukszcziu iszmetas ir pelenus.

Apie „miszini“ arba „kompostą“.

Žmogaus meszlas susideda iš skystų ir tirsztų žmogaus iszmetų ir iš smulkios durpės, kuria apiberiamė tas iszmetas.

Kadangi žmogaus iszmetose daugiaus yra tų trijų maistų, apie kuriuos asz placziai kalbėjau pirmame numeryje „Ukinjko“, nė kokiose kitose iszmetose, pertai ir szitos iszmetos skaitosi už geriausias. Isz tų trijų maistų daugiausiai jose yra amonijaus, truputį mažiaus pota-sziaus ir fosforinės rugszties. Isz priežasties daugumo amonijaus žmogaus iszmetos puva visados greicziaus, nė kiti mēszlai; daduotos-gi jos dirvai suvis beveik žemės neiszakyja (t. y. nepagerina taip, idant žemė negalėtų susigulėti), bet tiktai pacziuos nuo savės daduoda jai rei-kalingų augmenims maistų ir prietam da pritaisto maisto augmenims išz dalelių žemės.

Yra suskaityta, kad kiekvieno žmogaus mēszlo, surinktu per visą metą, galima užmēžti ketvirta dalį margo lauko ir kad tas mēsz-las yra vertas 3 rublius. Tankiausiai ukinjko sziaimyna susideda iš 10 žmonių; szitokiamė atsitikime galima apturėti už 30 rublių mēszlo, kuriuomi užsimēžtų pustreczio margo lauko. Žinoma, jaigu szeimyna butų da didesnė, tai ir da daugiaus mēszlo pasidarytų.

Isz szito, ką asz czionai pasakiau, jau galima lengvai suprasti, kad žmogaus iszmetos yra labai naudingas daigtas ir kad pertai visi tie ukinjka, kurie tik atboja apie savo lauką ir kiszieni, turi rupitis, idant tos iszmetos perniek nedingty. Ar-gi taip elgiasi Lietuvos ukinjka? Suvis ne. Jie žmogaus iszmetas laiko už nieką, man rodos, tiktai delto, kad nesupranta svarbumo mēszlo abelnai, o žmogaus mēszlo įpatingai. Užvažiوسي pas kokį nors ukinjką, tai pirmiausiai tav mesis į akis kapčiai kuriais apdėtos aplink visos triobos, o paskui ir prasmirdusieje paszaliai. Pažiūrėkite tiktai, broliai ukinjka, kiek blėdies (iszkados) jus pasidarote tokiu savo elgimu, o pamatė tai, man rodos, kitaip suvis darysite: 1) prastojate gana daug labai gero mēszlo; 2) užnecziuinyjate visus paszalius kiemo taip, jogiai nė į vieną paszali niekam nemie-la nosį įkiszti; 3) nuo tokio ne-cziuinumo ir neszvarumo visuose namuose pagenda oras, kurio tyrumas yra labai reikalingas del sveikatos; o jai oras nesveikas, tai ir tokiose vietose žmonės ant visokių ligų tankiaus serga, nė kitur, kur tas oras yra suvis tyras ir sveikas 4) neretai atsitinka, kad kiaulės, suėdusios serganczio;

žmogaus izsmetas, paczios nuo jų užsikreczia, apserga ir tankiai nustimpa. *)

Norint visko to išsisergėti, reikia įsitaisyti pas savę szikinįką. Gal ne vienas, iszgirdęs szituos žodžius, nusijuoks ir tars, kad tai tiktai ponai taip daro ir kad ukinįkui neiszuola taip daryti, nes isz jo pradėtų juoktis visi kaimynai. Tiesa, ta mada pirmiausiai atsirado pas ponus; bet kodėl-gi negalėtų nuo jų perimti tą madą ir ukinįkai? Asz nevelyju jums nuo jų perimti blogus paproczius, kaip va, paleistuvystę, loszimą i kortas, girtuoklystę, ulėvojimą ir tt. Bet gerus paproczius, geras madas su miela szirdžia galite nuo jų perimti. Juokai kitų taip-pat neturi jus gasdinti; visi tie, kurie tik juoksis isz jų, ponekuriam laikui pamatę, kad tai daigtas tikrai naudingas, patys eis jų pėdomis. Asz pažįstu kelis ukinįkus, kurie pas savę įsitaisę szikinįkus yr labai isz to kantanti.

Vieta del szikinįko reikia iszrinkti kur — nors už kampo triobos, idant isz grinczios nebutų jo matyti; vienok reikia rupintis, idant jis nebutų pertoli nuo grinczios. Ant iszrinktos vietos isz lentų sukalame lygiai tokį szikinįką, kaip tai galejote matyti miestuose pas ponus ir žydus. Po apaczia szikinįko reikia pakishti koki lovuką, arba kubilaitį, o geriausiai karą su gana augštais szonais, i kurį galėtų susirinkti žmogaus izsmetos. Kiaulių jokių budu negalima daleisti prie szikinįko. Įtaisius tokį szikinįką reikia tiktai paliepti visai szaimynai, idant ji niekur kitur neatliktų savo reikalų, kaip tiktai padarytame del to szikinįke; neklausanczius-gi reiktų ir pakoroti.

Kaip su galvijų mėsžu, taip-pat ir su žmogaus mėsžu reikia mokėti apsieiti. Pradžioje asz pasakiau, kad žmogaus izsmetos greitai puva; isz priežasties-gi to puvido iszskvepia labai daug amonijaus. Norint, idant žmogaus izsmetos ne taip greit putų, o pertai amonijus isz izsmetų neiszsikvėptų, — reikia jas kokių du sykiu ant dienos apiberti smulkia ir sausa durpine žeme, kurios zopostą del szito dalyko reikia priesz laiką padaryti. Tasyk iszmėtos povaliaus puva, amonijus susigeria i durpę ir prietam visas žmogaus mėsžlas labai mažai ką smirdės ir oro negadys. Kas nedėlia kubilaitį arba karą reikia isztuszyti.

Tokių budu apturėtą žmogaus mėsžlą taip galima sunaudoti:

1) Jaigu žmogaus mėsžlo pasidarytų, nedaug, tai geriausiai tą mėsžlą iszverstį i „miszini“, apie kurį asz toliau placziai popasakosiu. Dabar czionai tiktai tiek pasakysiu, kad mėsžlas-miszinis

turi puti kuogreicziausiai. Žmogaus mėsžlas tikra greitai puva, o pertai iszverstas i „miszini“ suskubina puvimą mėsžlo ir „miszinyje“. Niekados nereikia iszversti žmogaus mėsžlo i mėsžlavietę, o tai dėlto, kad jis suskubina puvimą; № 3-gi „Ukinįko“ asz pasakiau, kak reikia rupintis, idant mėsžlas mėsžlavietėje putų povaliai.

2) Jaigu žmogaus mėsžlo pasidarytų daug, tai galima tasyk juomi mėžti pudymą, iszveždami ant vieno margo nedaugiaus, kaip 250-400 pudų, t. y. nuo 5 iki 8 vežimų (skaitant ant vežimo po 50 pudų mėsžlo). Smarkiaus mėžti lauko žmogaus mėsžlu negalima, nes javai perbuiniai iszaugtų ir pertai iszgultų.

3) Tankiausiai vienok žmogaus mėsžlą praskiedžia su vandeniu (imant 4 kibirus (viedrus) vandens ant 1 kibiro mėsžlo) ir taip praskiestu mėsžlu palaisto silpnai iszrodanczius isz pavasario javus (kaip va kvieczius), tankiausiai-gi pievas. Ant vieno margo galima duoti praskiesto mėsžlo nedaugiaus kaip 1250-1500 gorezių (nuo 100—120 hektolitru.)

Visi javai, kaip va: rugiai, kviecziai, miežia ir avizos mėgsta žmogaus mėsžlą. Ypacz labai uždera ant tokio mėsžlo runkuliai. Nemėgsta jo bulvės delto, kad jos nekenczia daugelio amonijaus, kurio yra perdaug žmogaus mėsžle.

Žmogaus mėsžlas per metą visas susinaudoja augmenimis taip, jogiai kitamet ant tos vietos javai jau neauga gerai.

Ukinįkai, kurie gyvena arti miestų, gali žmogaus izsmetų ir isz miesto parsigabėti. Man rodos, kad tas izsmetas mieste ir dyka atiduoda, kad tiktai kas norėtų iszsivežti; bridketis-gi rodos nėra ko.

Apart paminėtų mėsžlų (gyvulių ir žmogaus), yra da ir daugiaus tokių daigtų, kuriais galima tiesiog užmėžti dirvą. Prie jų priguli: mėsžlines srutos, naminių paukszezių izsmetos ir pelenai. Nors trumpai pakalbėsime apie kiekvieną isz jų atskyrim.

Mėsžlines srutos (arba sutros). Apie mėsžlines srutas jau asz placziai kalbėjau pirmsniuose numeriuose „Ukinįko“. Tarp kitų dalykų №3 pasakiau, kad jai kas nelaiko gyvulių mėsžlo tvarte, tai turi įsitaisyti szalia mėsžlavietės srutyną, i kurį galėtų subėgti isz tvartų visos srutos. (Tuos srutynus reikia neatbutinai įtaisyti, jai kas ketina daryti „miszini“). Tam pacziam numerijai buvo pasakyta, ir kaip reikia apsieiti su srutynu. Dabar liekasi pasikalbėti apie tai, kaip tas srutas galima sunaudoti. Tankiausiai mėsžlinėmis srutomis mes laistome „miszini“ ir „mėsžlavietes“. Bet kaip-kada jomis tiesiog aplaisto sudy-

*) Nereikia mislyti, kad žmogaus izsmetos yra labai geras edesis del kiaulių. Suvis prieszingai: jos yra nemaistingos; kiau-lės-gi jas eda tiktai dėlto, kad labai godžios ir edrios.

gusius javus, bet menkai iš pavasario išrodancius; naudingiaus vienok jau yra palaistyti laukus, užsėtus dobilais ir kitokiais augmenimis dėl paszaro, o taipgi ir pievas, kurių pavasarį neužsemia vanduo. Szviežiomis srutomis laistyti negalima, bet reikia palaukti kokias dvi, tris nedėlias. Taip-pat negalima laistyti ir nepraskiestomis srutomis, nes jos sudegėtų augmenų szakneles; bet neatbutinai reikia jas praskiesti su vandeniu, imant 4 kibirus vandens ant 1 kibiro srutos. Ant vieno margo lauko imasi nuo 1500 iki 2000 gorcezių, praskiestų srutų (ant hektaro nuo 300 iki 400 hektolitru).

Laistyti laukus galima tik tai tasyk, jai yra ikvaliai atliekamų srutų. Kadangi geroje ukėse visos srutos susinaudoja dėl aplaistymo „misziniu“ ir mėszlaviečių, pertai ir jomis labai retai kas laisto laukus. Srutos umai pagerina dirvą, t. y. umai daduoda augmenims maistų, bet kitą metą to pagerinimo suvis nežymu.

Naminis paukszečių iszmetos, o ypacz visztų ir karvelių, duoda labai gerą ir smarkų mėszlą, turintį savyje daug „fosforinės rugzties“. Norint kuodaugiausiai apturėti tų iszmetų, reikia dėl naminių paukszečių įtaisyti visztinę, žasinę, karvelinę ir tt, kuriose juos reikia laikyti per visą žiemą, o vasarą nors ant nakties suvaryti į jas. Naminių paukszečių iszmetas geriausiai tiesiog iszverstį į „miszinį“; bet jaigu jų labai daug susidarytų, tai sutrupinus ir sumaisius su žeme (žemės imasi dusyk tiek) galima užmėsztį kokią szmotelį lauko.

Pelenai taip-pat gana geras mėszlas. Tarp kitų maistų jie savyje daugiausiai turi „potasziaus“. Kaipo geriausias mėszlas, bus pelenai gaunami iš sudeginimo visokių augmenų, o ypacz medžių; blogesni durpiniai pelenai, o niekiausi nuo akmeninių anglių. Pelenus reikia užlaikyti sausai, idant vanduo negalėtų iszplauti iš jų maistingas daleles. Augmenų pelenais geriausiai yra mėžti tik tai labai kietas ir vidutiniai kietas dirvas. Vienok gerų-geriausiai yra jais apibarstyti pievas, dobilienas, vikienas ir žirnienas. Lygiai iszbarszečius pelenus, reikia tuojaus tą lauką arba pievą iszakėti, idant vanduo nespėtų iszsiurbti iš pelenų maistingas daleles ir kas-žin kur nusi-nesztį. Ant vieno margo paprastai ima nuo 5 iki 6 karezių medžio pelenų.*) Jaigu pelenų būtų mažai, tai tasyk jaisiais geriaus yra apiberti „miszinį“. Durpių ir akmeninių anglių pelenai tinka tik tai dėl apibarstymo miszinio.

*) Dr. Ant. Schneider'is savo knygutėje apie ukę liepia ant margo iszbarsyti nuo 75 iki 150 svarų pelenų. (Ant hektaro nuo 100 iki 200 kilogrammų).

Dabar jau pradėsiu pasakoti apie **miszinį**, kurį tiek sykiu sziam straipsnyje minavoju.

Misziniu arba kitaip **kompostu** vadiname mėszlą, kuris pasidaro iš sumaisytų tarp savęs visokių augmeniszkų ir gyvuoliszkų daigtų, niekam beveik nereikalingų ir negalinczių atnesztį kitokios naudos, o vienok savyje turinczių augmenų maistus.

Prie tokių daigtų priguli gyvulių kraujas, plaukai, szeriai, gyvulių viduriai ir netinkama niekam mėsa, kaulai, ragai ir nagai ir tt; iszravėtos iš daržų**), samanės, lapai, supelėjusieji pelai ir miltai, bulvienės, spalvai ir t. t; sąszlavos iš grinczių ir kluonų, suodžiai, luksztai, lupynos, visokios iszrankos ir tt; purvynas nuo kiemo, dumbblas iš szioželkų (prudų***) , sukapti pievos kupstai, pelenai, paukszečių iszmetos, žmogaus mėsblas; pamazgos, žlugtinis vanduo, vanduo nuo prausimo; prie to da dasideda truputis žemės arba durpės, truputis gyvulių mėszo, truputį pasilaisto mėszlinėmis srutomis, ir kaip kada da pasibarsto kalkėmis arba gipsu.

Beveik apie visus szituos daigtus mažai ką atboja mūsų ukinikai. O kiek tai gero mėszo galėtų jie iš jų pasidaryti! Kiek tai lauko galėtų tuomi mėszo užmėsztį! Ir kaip tai puikiai užderėtų, javai pas tokį ukiniką! Ypacz labai naudingas tas miszinis daržininkams, kurie negali laikyti ganėtinai gyvulių ir pertai negali visados turėti ikvaliai mėszo; o nekuriųgi iš paminėtų augszezių daigtų pas juos ikvaliai atsirastų.

Darant miszinį reikia visados turėti atmintyje vieną svarbų dalyką: miszinis turi kuogreicziaus ir smarkiaus puti. Ant szito dalyko remiasi įtaisyimas miszinio ir visas tolesnis su juo apsiėjimas. Aiszkau, kad tokiu būdu mes turėsime apsieiti su miszinio suvis kitaip, nė su mėszo mėszlavietėse, kur mums visados reikėjo sulaikyti puvimą.

Žinodami apie szitą dalyką, renkame vietą dėl miszinio ne užvejoje ir ne pavėsyje, bet daigte gerai prapucziame vėjo ir iszstatytame ant saulės, idant nuo to miszinis greiciaus galėtų puti; tankiai uždeda miszinius ir ant gryno lauko. Miszinis turi būti įtaisytas ant sausos ir nežemos vietos, idant vanduo iš niekur nedasigautų į miszinį ir negalėtų sumažinti greitumą puvimo.

**) Jokiū būdu negalima dėti į miszinį, o taipogi ir vartoti dėl paklojimo tvartų žolės varpuczio. Varputis, nors ir metus prastovi mėsle arba miszinyje, vienokgi nevisados supuvas: iszmėžtas su mėszo ant dirvos pradeda leisti iš savęs diegas, kurie augdami, toliaus stelbia javus, atimdami nuo jų maistą. Mėžiant mėszlą, kuriame yra varputis, galima priveisti žolių suvis tyruose javuose. Geriausiai yra varputį iszgrebti su grebliu ir sudeginus pelenus iszberti į miszinį.

***) Dumbblas turi būti gerai pradžiuvęs. Mažiausiai pusę metų priesz tai turi gulėti ant oro.

Pirmneng pradėsime daryti miszinį, turime atskirti greitai puvanczius daigtus nuo povaliai puvanczių (kaip va nuo: spalių, skiedrų, samanų, spyglių, lupynų, gyvulių szerių ir plaukų ir tt), t. y. neturime jų tarp savęs maisyti, bet atskyrium daryti miszinius isz greitai puvanczių ir atskyrium isz povaliai puvanczių.

Patį miszinį ve kaip reikia daryti. Pirmiausiai ant iszrinktos vietos supilame sluogsnį sausos ir trupios žemės ant pusės pėdos augszecio. Delto geriausiai tinka juodžemis ir durpė; gali būti ir molis, bet niekados smiltys (pieska), kurios negalėtų sulaikyti savyje srutų su maistingomis dalelėmis miszinio.

Ant szito sluogsno žemės dedame stora sluogsnį nereikalingų daigtų, ar tai greitai puvanczių, ar tai povaliai puvanczių, žiurint ant to, isz katrų mes darome miszinį; visus tuos daigtus reikia lygiai iszskirstyti po visą miszinį. Kaulus, ragus ir nagus galima dėti į miszinį tiktai gerai pirm to sutrupinus, mėsa-gi sukąpojus į smulkius szmotelius ir apibarszezius gipsu arba kalkiniais miltukais; tokiuose atsikimuose gerai yra sutrupitus kaulus ir sukąpotą mėsą aplieti vitrijoliumi. Malonu būtų, idant visi daigtai, dedami į miszinį, būtų sausi, nes tasyk juos geriaus įveiks mėsžlines srutos, kuriomis mes turime aplaistyti visą miszinį.

Pridėję gana storą sluogsnį visų szitų daigtų, apiberiame juos kalkiniais miltukais arba pelenais; neturint nė vienu, nė kitų, galima apiberti ir sausu „margeliu“, t. y. tokia žeme, kurioje yra daug kalkių. Visi szitie daigtai duodasi del suskubinimo puvimo miszinio. Kalkiniai miltukai apart to da turi tą gerą pusę, kad jie nedaleidžia dalelės miszinio labai susiglausti, nes pasidaro tarp jų skylutės, per kurias oras daeina į vidurį miszinio ir tenai nedaleidžia darytis visokioms rugsztims, kurios yra tikri nuodai del javų. Jaigu misziny s darytųsi tiktai isz greitai puvanczių daigtų, tai galima apsieiti ir be apibarstymo kalkėmis, pelėnais arba margeliu, bet vis-gi geriaus yra apiberti. Neatbutinai reikia jaisiais apiberti miszinį, kuris darosi isz daigtų povaliai, sunkiai puvanczių.

Labai naudinga iszvežti ant miszinio koku du vežimu arklų arba avių mėsžlo, nes nuo to greiciaus miszini s puva; galvijų ir kiaulių mėsžlas, budams szaltesniu, mažai suskubina puvimą, pertai ir netinka del užkrėtimo miszinio.

Ant mėsžlo paskui eis plonas sluogsnis juodžemio arba durpės, kurio uždavimu yra sugerti visą amonijų, pasidarusi miszinyje.

Smiltys negali sulaikyti amonijaus, pertai ir jomis niekados negalima apiberti miszinio.

Ir molis del to netinka, nes jis nedaleistų orui dasigauti į vidurį miszinio.

Ant to vėl eis storas sluogsnis tų nereikalingų daigtų, paskui kalkiniai miltukai, pelenai, arba „margelis“; po tam mėsžlas, ir tt. vis dėsime pakolaik nesusikraus miszini s augszecio 3 pėdu, o daugiausiai 4. Augsztesni misziniai tuomi blogi, kad apatiniai sluogsniai perdaug gali susispausti, prie jų tasyk nedaeitų oras ir pertai misziny s povaliai putų. Del szitos priežasties ir žemės ant miszinio reikia užberti nedaug. Virszutinis sluogsnys miszinio turi būti žemė.

Kada jau miszini s bus sukrautas, reikia jį visą laikas nuo-laiko palaistyti mėsžlinėmis srutomis. Miszinius reikia laistyti kur-kas recziaus, nė mėsžlą mėsžlavietėse, idant misziny s nebutų perdaug szlapias (jau mes žinome, kad szlapuma sulaiko puvimą). Muiluotą vandenį, vandenį nuo žlugto, pamazgas reikia iszlieti į miszinius, bet tiktai antsyk neperdaug. P. Neris knygutėje „Trys pamokslai apie gaspadorystę“ priveda žodžius p. Lyskovski'o, kuris rodyja miszinį aplaistyti da ir vitrijoliumi, įpilant jį į srutas arba į pamazgas (ant 400 dalių srutų arba pamazgų jis ima vieną dalį vitrijoliaus). p. Lyskovskis kalba, buk jis yra persitikrinęs, kad misziniai aplaistyti su vitrijoliumi geresni už neaplaistytus.

Taip už 5 mėnesių, pasirodžius ant virszaus miszinio žolėms, reikia visą miszinį perdirbti, t. y. su szakėmis permaisyti, idant viskas tarp savęs gerai susimaiszytų. Patį permaiszymą reikia taip lygiai atlikti, kaip tai permaiszo javus svirne, idant neprasmirstų. Perdirbti mėsžlą reikia mažiausiai kokius tris sykius ant metų.

Kada jau visas misziny s supus ir taip sutresz, jogiai bus perdėm vienodas, juodas ir trupus, (kas gali atsitikti tiktai už kokių metų nuo uždėjimo), galima jau juomi mėsžti lauką. Misziny s, padarytas isz sunkiai puvanczių daigtų, nors ir tankiai perdirbamas turi stovėti koku du metu, pakolaik jis gerai supus ir galės tikt del mėžimo.

Misziniu tankiausiai mėžia pievas ir dobilienas. Iszvežus ant dirvos miszinį, reikia jį tuojaus lygiai iszkratyti, priesz patį sėjimą negiliai aparti ir paskui iszakėti. Iszvežus-gi ant pievos, arba dobilienos, reikia taip-pat iszkratyti ir tiktai iszakėti, idant misziny s geriaus sutrupėtų. Ant vieno margo pievos, arba dobilienos reikia iszvežti nuo 20—40 vežimų miszinio.

Labai yra naudinga uždėti miszinius arti pievų, kurias kitamet ketiname užmėsžti; czionai miszinį galime padaryti isz szijų daigtų: žolių, sukąpotų velenų, iszpjaustytų isz pievų kupstukų ir taipos-gi smulkiai sukąpotų, dumblo isz grabių, durpės ir tt. Isz namų da reikia nuvežti mėsžlo,

kalkinių miltukų ir laikas nuo laiko mėsžlinių srutų. Sžitokius misžinius reikia taip-pat lygiai įtaisyti, kaip ir namieje.

Kas gyvena arti girių, gali padaryti misžinį iš supuvusių bet išdžiovėtų kelmų.

Išz vieno dumblo tankiai galima turėti visai gerą meszlą. Pas mus ukinėjai tankiai veža dumblą išz sžoželkų ir balų tiesiog ant lauko ir tuojaus priaria. Bet taip daryti asz jums nerodyju, ve dėlko: dumble puva visokie daigtai, kadangi po vandeniu oras beveik visai nedaeina, tai ir dumble išz tos priežasties pasidaro daug visokių rugszčių; rugsztys-gi tos užmusza jaunus grūdų diegus. Norint to išzsisergėti, reikia iszmėžti sžoželkas rudenyje ir dumblą ant kranto sumetus palikti per visą žiemą, idant galėtų truputį pradžiuti, o tos rugsztys tuomtarpu pradingtų. Da greicziaus to visko atsieksime, jai mėždami sykis nuo — sykio dumblą perbersime kalkiniais miltukais, arba perdėsime ilgu meszlu. Pavasaryje, jau dumblui gerai pradžiuvus, sykį jį perdirbame, išzvežus ant dirvos lygiai iszkratome, gerai sutrupiname dumblo grumstus, negiliai užariame ir užakėjame. Dumbblas geriausiai tinka ant lengvų dirvų. Ant vieno margo reikia užvežti nuo 20—40 vėžimų.

Ateinancziame num. „Ukinėjo“ papasakosiu apie mėsžlus „iszmislytus“.

J. St. Augys.

Lietuvos istorija.

paraszė Lietuvos vaikas.

(Tąsa).

Tikejimas, kunigija ir apeigos tikejimiskos.

Kovas, dievas vainos arba karės. Jam buvo paszvestas mėnuo Kovas. Ženklu szio dievo buvo žirgas arba juodas gaidys, kurie buvo jam aukaujami. Jop meldėsi lietuviai, praszydami gero laimikio (giliukio) karėse, o ypacz priesz patį susikirtimą su prieszu. Paskutiniame karte siuntė jop maldas, sėdėdami ant žirgų, szarvuoti (ginkluoti). Pradėdami-gi kovą, szaukėsi jop szioškiais žodžiais: „Jok Kove, jok Kovaiti!“ Tas kariszkas szukis, kuriuomi lietuviai pridudavo sav narsybės, pradėdami muszį, turbut visas neužsiliko iki mūsų dienų, nes turėjo da buti koks priedėlys prie augszecziaus paminėtų žodžių, paveikslan: „su mumis“. Pradžioje szio amžio, Marijampolės pavieteje Tokaiczų kaime buvo rastos nuo kariszkos triubos skardinės (blekinės) apsodos, nuo kurių nuėmė risavonę Teodoras Narbutas, užsitarnavusis istorikas lietuviszkos tautos. Ta risavonė reiszkė visokius kariszkus ženklus, o apaczioje jos buvo paraszas: „Kavas, Kavas! padėk mums!“ Kadangi tos apsodos buvo rastos žemėje, szalia sutrandyjusio aržuolinio kelmo, tai išz to

galima iszvesti, kad toje vietoje stovėjo paszvestas karės dievui aržuolas, ant kurio buvo pakabinami kaipo aukos, ginklai ir visokie padarai, reikalingi dėl vedimo karės. Kad lietuviai yra turėję tokį paprotį, yra apie tai išz kitur žinoma. Nieks nedrįso palytėti daigtų pakabėtų ant garbės dievo, kurie ilgai nupuolė drauge su szakomis, arba drauge su visu medžiu susmego į žemę.

Sutvertojas (pas metraszejus jis pavadėtas Sotvaru), kitaip Žvaigždyksztis. Po sziais vardais buvo garbinama saulė, kaipo szaltinis szviesos ir szilumos, o pertai, kaipo syla, gimdanti ir užlaikanti gyvastį visokių auganczių daigtų. Užtatai po globos szios dievysties atsidudavo artojai, piemens ir gydytojai. Szventinyezių szis dievas neturėjo.

Raugutis. Jis savo vardą yra gavęs nuo gėralų, pritaismų raugimu. Buvo jis dievu valgių ir gėrymų, o drauge globėju bitinikų ir aludarių. Labjausiai buvo garbinamas ant puotų. Jam buvo statomi stabai, szventinyeczios ir aukurai (altoriai), kurie buyo pavesti priežiurai tam tikrų kunigų.

Praulytė (metrasziuose Praurimė). Buvo tai deivė szventos ugnies, jau garbinama lietuvių nuo neatmenamų gadynių. Ant jos garbės degė amžina ugnis ant aukurų, kurie buvo pastatyti visuose krasztuose Lietuvos. Apeigas prie aukuro szios deivės atliko mergaitės, pažadėjusios iki myriui užlaikyti panystę (mergystę); už peržengimą szio pažadėjimo, nors tokio atsitikimo ir nebuvo, vietiniai įstatymai skyremyrį. Szios szventosios kunigutės visur buvo vadinamos veidalietėmis. Viena išz tų veidaliecių, prižiūrėjusių Praulytės aukurą, tapo asaba istoriszka. Buvo tai graži Byruta, dukte Vidimanto, didžburio žemaiczio.

Didis Lietuvos kunigaiksztis Keistutis, grįždamas išz karžygos prieszais kryžeivius, pažino Byrutą ir prieszais jos valią atsivežė į Trakus ir tenai, ją vedė sav už paczią. Byruta apdovanojo Keistutį su keleta sunų, tarp kurių garsiausiai buvo Vytautas, kuris užsipelne istorijoje nemirtiną vardą. Kunigaiksztienė, kuri garsi buvo dorybėmis savo duszios ir kuri savo szventu gyvenimu buvo paveikslu dėl kitų moterų, užlaikė seną savo tikėjimą ir mirus vyrui sugrįžo į Palangą ir ten prie aukuro szios deivės, pabaigė szventą savo gyvenimą. Kunigės kunas buvo palaidotas po aukuro josios deivės Praulytės. Jau išz dalies da jai gyvai esant, o mirus suvis nuo deivės garbės perėjo ant kunigės ir szią paskutinę visi garbino kaip deivę. Kaip giliai buvo įsispaudusios žmonių protuose dorybės tos szventos moteriszkės, tai parodytas dalykas, kad per kelis amžius lietuviai išz tolimų szalių pulkais traukė ant

kalno, idant ant jos kapo pasimelsti. Da ir szindien, ką ne syki esu matęs, maldingi žmonės, eidami atlaidų (atpusko) į Kretingą, kuri yra į pusantros mylios atstu nuo Palangos, pridėda sav, kaip kada, ir daugiaus kaip mylia kelio ir ateina pasimelsti ant kalno Byrutos. Žinoma, malda dabar siuncziama Dievop, bet priežasczia atkeliavimo yra atminimas Byrutos.

Laumė. Po sziuomi vardu lietuviai įveidino nestaigumą (netvirtumą) ir plakumą (palai-kumą) moterų. Ta deivė buvo viliokė ir szaltiniu nelaimių dėl visų tų, kurie buvo pavilbįti dyvinu josios gražumu. Vaivo ryksztė buvo pavadijta josios juosta (Laumės juosta), kurioja ji viliojo pas savę ne tik žmones, bet ir dievus, ir kiek sykių ką tik nė pritraukė tokiu būdu prie savęs, paskui savo nejautrumu buvė priežasczia jo myrio. Bet asocius (uzbonas) patolaik vandenį nesza, pakolaik ausis nenutruksta. Vieną syki iš savo rumų debesyse, pamaczius ant žemės stebėtinau dailų jaunikaity, umai, po paleista juosta, nusileido iš debesų ant žemės. Deivės atsilankymas pas jaunikaity turėjo savo pasekmę: ji pagimdė sunų vardu Meilus; sunus tas buvo auginamas pas burtinikę, gyvenanczią ant kranto Nerio. Motina po tris kartus ant dienos leidosi ant žemės, idant savo krutimis papenėti sunų. Taip dėjosi tik nekurį laiką, iki augszecziausias dievas nebuvo dasižinojęs apie viską. Tada, atkakęs į vietą, kur buvo Meilus, nustvėrė jį už kojų ir užmetė už augszecziausio debesio, kur dabar jis esti paveiksle žvaigždyno, paprastai vadinamo sietynu. Jo-gi motinai nupjovė krutis ir, sukapojęs į mažiausias daleles, iszmetė po žemę. Kiekviens, gyvenantis ant kaimo, turbūt pažįsta akmenis, vadinamus Laumės papais.

Laimė buvo tai deivė, kurios globai buvo pavesti žemės vaisiai. Ji pasirodydavo žmonėms trejopuose rubuose: jai turėjo gerai užderėti javai, tai buvo apsirėdžius žaliuose, jai turėjo būti karė — tamsraudonuose, prieš badą-gi ir marą — juoduose. Žmonių dainose ir pasakose ta deivė visados perstatyta kaipo geradėjinga ir mielaszirdinga; ji iszklauso praszymus savo iszpažytojų ir todėl lytingą laiką, tankiai, atkeiczia (permaino) ant aikszties (pagados), idant jiems suteikti laiką dėl suvalymo javų. — (Toliaus bus.)

Gelažuonis (lenkiskai — zolzy; maskoliskai — myt).

Tai yra liga arklių, asilų ir asilarklių. *Apsireiskia* ji szitaip. Arklys tankiai prunkszczia, kaip kada ir kosti. Prasiskėtus sznirpszles jaigu pažiūrėti į vidų nosies, tai gali pamatyti, kad skura tenai raudonesnė ir karsztesnė, nėg visados. Neužilgu, isz nosies pradeda kristi iszpradžiū skysti, szviesus, o paskiaus drumsti, draikus snargliai. Už kelių dienų pažandėse

atsiranda karsztas skaudulys, kuris tankiai užima pas-kui visą pažandę iki pacziam pasmakriui. Spustelėjus skaudulį ranka, arklys tuojaus kelia galvą augsztyt — matyt, kad jam jį skauda. Priegtam gyvulys esti nu-liudęs, stovi kaklą isztiesęs, nieko beveik neėda, kar-tais-gi jį ir drugus dar kreczia.

Už kokios pusantros arba dviejų nedėlių, o kaip kada ir ankszcziaus, pritvinkęs skaudulys pratrūksta, iszsiverczia isz jo drumsti puliai; į kelias dienas opa (rona) užgyja ir liga pasibaigia. Ale, kad tai visados taip butu! Gelažuonis gali užsitraukti ant kelių mėne-sių, ir net ant visų metų ir daugiaus. Dažniausiai at-sitinka tai nuo to, kad neapžiurus gaspadorius neuž-laikė gerai apsirusio gyvulio pradžioj ligos, davė jam perszalti.

Ženkiai tokio gelažuonio esti tokie: Isz nosies snargliai krintą szviesesni, jų netiek jau daug, o kar-tais ant kokio laiko ir suvisai nematyt, tiktai apskre-tusios truputį sznirpszslės rodo, kad snarglių visgi dar bėsama. Vidurys nosies daugiausiai esti iszgėdęs — pasidaro tenai ronukės, kurias, pastaczius arklių priešz szviesą, praskėtus sznirpszslės, gali ir pamatyti kaip kada, gerai prisiziūrėjus. Skaudulys pažandėse susima-zina, esti kietesnis, netoks jau karsztas, bet visgi ne isznyksta. Gyvulys gali iszrodyti kaip ir sveiku, bet visgi pamaži nyksta, netur jau to vieko (spėkos), kokį pirma turėjo, įgauna sausą kosulį ir gali visiszkai pa-liegti arba ir nudvēsti. Kas neapsiziūri gerai ant jo-markų, tai gali tokį arklių per sveiką nupirkti. Pirk-dami arklius visados apžiūrėkit užtaigi jų sznirpszslės ir pažandes.

Bet su gelažuoniū dar ant to, kas pasakyta, ne galas. Sugedimas nosies gali eiti gilyn, į gerkle, isz ten į plauczius — tada prisidarys uždėgimas plauczių ir arklys nuo to labai greit gali nudvēsti. Aptinimas isz pežandžių gali pereiti ant gerklės, nuo ko gyvulys, negalėdamas prigulincziai kvepuoti, turi ir nudvēsti.

Toliaus, dalis pulių, kurie atsiranda pažandėse, kitasyk gali patekti į srovę skystimų kuno (kraujo) ir persikraustyti į kitas vietas kuno — į plauczius, į smegenis ir kitur. Tenai tada pradės ir kilti skaudu-liai, nuo kurių gyvuliui nesunku galą gauti. Tokiu-pat keliu, turbūt, kaip kada prie gelažuonio atsiranda skauduliai ant pirszių, paslėpsnyse, paszonėse ir kitose vietose. Reikia pripažinti, kad nuo vieno gelažuonio arklys labai retai stimpą; daugiausiai gyvulys krinta nuo uždėgimo plauczių, smegenų arba kitų ligų, kurios greitai gali apimti apsilpįtą gelažuonio gyvulį.

Nuo ko-gi paeina tasai gelažuonis? Patėmyta, kad jis pasirodo dažniausiai pavasario ir rudens mete, o kaip užstoja geresni orai, tai tada juom serga kurkas mažiaus. Užtaigi mislyja, kad gelažuonis paeina nuo perszalimo. Pavasaryj ir rudenij mat, tankiai mainosi oras — esti tai szilta, tai szalta — taigi suvis nesunku perszalti tada. Taipos-gi reikia pripažinti, kad trozskus, tamsus, neszvariai užlaikomi, retai vedinami tvartai (kutės) irgi dkecziai prisideda kaip prie szitos, taip ir prie kitų ligų. O pas Lietuvos gaspadorius kuone visur tokie tvartai. Pertai suvisai nedvyvai, kad gelažuonis pas mus atsitinka ytin tankiai ir ne vieną arklių papjauja.

Gydymas. Sergantį arklių pastatyti skyrium nuo sveikųjų, jaigu nēr kur padėti, statykit jį kartu su galvijais.

Užlaikykit jį sziltai, gerai pavėdinamoj vietoj, kad turētu ganėtinau czysto oro. Szerkit gerai — szėku (žalia žole), sėlenomis, smulkiai sukepotaus brokais, geru

szieną, avižomis. Girdykit neszaltu vandeniu — pabuvusiu grincioj arba sziltam tvarte (kutėj). Nosį szutikite sziltais garais. Dėlto į cėberuką arba į koki kitą sudyną įpilkit kokią pusę viedro garuojančio vandens, tokio karsztumo, kaip ranka pakenczia, įpilkit į tą vandenį gerokai sausų, nesuplekusių ir nesupuvusių szieno pakratų, pastatykite arkliai po snukių — tegul kvėpuoja tais garais. Tik tai žiūrėkite, kad nenusztūtumet arklį karsztu vandeniu. Kad garai neitu be reikalo į visas szalis, apklėskit galvą arklio dvikarte arba kokia kitą palą. Taip szutikite 2, 3 sykius ant dienos po koki ketvirtį adynos (15 min.) Vietoj pakratų galima pilti tarputyno, arba deguto; bet szituos daigtus galima pridėti ir prie pakratų. Tik tai neužmirškite priegtam, kad priesz szutinimą ir po szutinimui per koki pusadynį ne reikia duoti gyvuliui gerti, idant ne perszaldyti.

Kad skaudulys greičiaus pritvinktu, darykite taip: suvilgę gerai szaltam vandenį skarulį, iszgrežę jį ir kelioms eilioms sulenkę dėkit ant skaudulio, o iszvirszaus jį apriszkit milo skiautu, arba kailiu sveikos avies. Skarulys nuo kuno gyvulio suszils, o nuo drėgnos szilumos geriaus tvinksta skauduliai. Tokį apriszimą vadina sziltu kompresu. Kaip skarulys iszdžiū, reikia jį vėl suvilgyti. Ant dienos pareitu jį mainyti 3, 4 sykius. Vietoj drėgno skarulio galima dėti laszinių riekį, kuri ilgiaus tesės, neng skarulys. — Bet kiti arkliai, o ypacz kumeliai, nenori buti aprisziotais — jie trinasi, kasosi ir visaipt taikosi numesti apriszalą. Tokiems bus geriaus storai isztepti pažandes nesudytais taukais.

Kaip skaudulys pritvinks, pasidarys minksztas, tai apczuipinėjus, kur negiliausiai puliai stovi, asztrum peiluku prapjaukit tą vietą, ant tiek bent, kad galima butu įkiszti mažiuką pirsztą. Pulių iszspauskit, o paskui nusiplovę gerai rankas įkiszkit per prapjautą plyszį mažiuką pirsztą ir iszvarinėkit likusius pulius isz visų paszalių laukan. Po tam roną iszplaukit su czirkszluku, kurį galite pasidaryti isz bezdo szakos, skystimu karbolinės rugszties, kuri imasi isz aptiekos (už kokią 15 kap.). Iszplovus prikimszkit roną czystomis pakulėlėmis, suvilgytomis karboline rugszczia. Prikimszti roną reikia dėlto, kad gytu jį nuo dugno, nės gali skura pirmiaus užgyti, neng dugnas, tada butu vėl niekai. Ant rytojaus vėl reikia praplauti roną, ir prikimszti naujų pakulėlių.

Jaigu labai daug pulių isz ronos eitu, tada iszplaukit ją skystimu kalkių su karboline rugszczia. Nuo to bus sausesnė rona. Bėje, karbolinė rugsztis parsiduoda dvejopa — atleista vandenį (5—10 dalių grynos rugszties ant 100 dalių vandens) ir gryna be vandens. Tik tai grynoji uždrausta be recepto daktaro parduoti, bet jaigu kas gautu jos, tada pacziam reikia atsileisti ją — į skleinę vandens reikia dėti, szauksztuką grynosios karbolinės rugszties ir gerai iszmaizyti. Priegtam reikia atsimeiti, kad karbolinė rugsztis yra nuodai (trucizna), nuo kurios galima ir numirti, par tai nebaikaukit patys su ja.

Viduriai esti szitoj ligoj tankiausiai sudegę: arba užstoti, arba palaidi. Dėlto duokit gyvuliui szitokia gydyklą į vidų:

Glauberio druskos $\frac{1}{4}$ (ketvirtą dalį) svaro.

Czystos salietros $\frac{1}{6}$ sv. (szeszta d.)

Sutriti gerai ir sumaiszius su rugių miltų tesza, arba tiesiog isztirpinus vandenį suduoti arkliai isz bonkos ant syk. Jauniems kumeliams pusę to.

Kad norėtu esti arklys, duokit po lutą ant syk.

Totorkų szaknų (Ajeru szaknų) su kadugių nogomis.

Sutriti smulkiai, sumaiszyti ir suduoti, arba su vandeniu arba su tesza.

Bet žinokit, kad czia daugiaus padēs ne gydyklos, bet geras užlaikymas.

Be to, dar rodyja, pradžioj ligos, kada tik ką pasirodė skaudulys pažandėj, isztepti jį gerai *žaliuoju muiļu*. Kaipkada nuo to gali isznykti ir pats skaudulys.

Ant galo pagalės, turiu pasakyti, kad yra dar baisi liga, vadinama noslige, tilcziku, kuri apsireiszkia iszpradzių tokiais pat ženklais, kaip ir szita. Bet ta liga baisiai limpa ir prie gyvulių ir prie žmonių, ir labai retai isz jos pasveiksta. Užtaigi prasidėjus pažandėmis, reikia su gyvuliu atsargiai elgties, kad ne užkrėsti savęs, kitų ir gyvulių. Isz pradzių yra labai sunku atskirti vieną ligą nuo kitos — patys gyvulių daktarai kartais negali to padaryti. — Gr.

Isz priezasties permainymo girios uredniku lietuviu-kataliku ant maskoliu-stacziatikiu.

Rusijos rundas stengiasi, kaip galėdamas, sumaskoliti lietuvius. Del iszpildymo savo užduotės griauja katalikiszkas bažnycias, o stato cerkves; tėvams sziaimynų uždriaudžia mokėti vaikus namieje, pagal savo norą, o liepia siųsti į mokslineczius, kuriose mokytojai gudai (Užnemunėje) puczia į mažą ką iszmananczius vaikueczius dvasią maskoliszką. Ne gana to, net vyrus suaugusius, einanczius szventomis dienomis isz bažnyczios namon, varo į mokslineczią ir, ziemskiems stovint ant durų, popas su mokytoju laiko, taip vadina-mus, nedieldieninius skaitymus. Ant galo urėd-nikus lietuvius-katalikus, arba suvis atstato nuo tarnystės, arba nustumia kas žin kur tolyn, o į vietą jų pastato užkietėjusius sunus Maskvos, kurie anė kitokios, kaip maskoliszka, kalbos girdėti, anė kitokios, kaip gudai, tautos matyti ne nori. Sztai nesenei Senapilės ir Naumieszczio pavietėse visus vyresnius girinius urėdnikus: nadliesnus, padliesnus (nuo Naujų metų, vietoj kiekvieno padliesno, tapo paskirti trys szelpikai nadliesno) ir kt. permaine ant maskolių, kuriems, žinoma, neužmirszo, ir algas padidėti.

Musiszskiai, nors buvo pabaigę augsztesnius mokslus ir tarnavo, abelnai sakant, nepeiktinai, vienok visi tapo, sulyg paskutiniui, nuo tarnystės Lietuvoje atstatyti. Atėjo maskoliai, kurie, nemoka lietuviszškai. Kiek bėdos ir vargo matysite jus, broliai-giriniškai, turėdami pas juos koki reikalą?! Kaip jus, su jais susisznekėsite, kaip susiprasite? Gal bus prie jų kokie nors vertikai, bet tie, žinoma, kaip norės, taip pervers. O ar žinote, broliai, delko rundas iszrovė isz mūsų krasztu visus musiszskius girinius urėdnikus, o pasodino maskolius? Ak neviens isz

jūsų gal pamislyti: „ot . . . tas ar tas negerai tarnavo, tai atkėlė kitą“.

Bet-gi, ne taip yra. Priežastis tokios svarbios atmainos reikia įjieszkoti ne pildyme prigulėjimų, bet kur kitur. Juk, kad būtų viens ar kiti blogai pildę savo prigulėjimus, rundas būtų du, tris, arba tegul keturis urėdņikus iszkėles, o dabar iszkėlė visus; būtų galėjęs tuos iszkelti, o į jų vietą atsiųsti kitus, taiposgi lietuvius-katalikus, o tuom tarpu to nepadarė: tapo atsiųsti (beveik) visi maskoliai-stacziatikiai. Taigi tas faktas puola mums į akis ir reikalauja artesnio prisiziurėjimo. Perkratę-gi isz giliaus, su atide tą dalyką, atrandame, jog rundas neturėjo kitokios priežasties permaintyti girinius urėdņikus katalikus ant stacziatikų, kaip tikt tą, idant mus pamaži rusifikavoti, t. y. daryti maskoliais; idant mes, turėdami reikalus pas maskolius, o negalėdami su jais susisznėkėti, mokjtmėmes gudiszkai; idant, matydami, kaip rėdosi atgabėti isz Maskolijos tarnai tų urėdņikų, perimtumėm nuo jų aprėdalą, užsikrėstumėme jų bndu ir t. t. Žodžiu sakant, idant maskoliai, gavę trąszias Lietuvoje vietas ir atsigabenę savo sziaimynas, būtų tarp lietuvių, kaipo pasodkai darže, kurie veistu augalus sav panaszius. Užtat, broliai-lietuviai! norint nepavirsti į maskolius-stacziatikus, laikykitės savo gražiausios ir seniausios kalbos, ir nesipratjkite prie maskoliszkos; laikykitės savo paproczių, o nesikabjkite prie gudiszkų! Palydėjus savo kalbą ir paproczius, jau nebregėtumėme, broliai, nepoiligam ir katalikiszkio tikėjimo. Reikia žinoti, kad vienokia kalba, vienoks tikėjimas, vienokie paprocziai, tai rysys, kuris laiko visą tautą vienybėje ir skiria ją nuo kitų tautų. Vienam isz tų gaivalų sugriuvus, sugrius ir pamatas tantiszkos vienybės. Broliai! menk ragavusieji mokslo, gal mažai suprantate apie tokius maskoliaus darbus, o iszaiszkjti jums tuosius asabiszkai nēr kam, taigi skaitykite ir kitus prikalbinėkite, idant skaitytu lietuviszkus laikraszczius (arba gazieta) kuriuose jūsų viengencziai numanantieji apie kilpas, taisomas sziaurės ponų lietuviams, paduos jums grazią rodą, kaip apsieiti tokiaime arba kitokiaime atsitikime. Savuose laikraszcziuose rasite netikt iszaiszkinimą, ką reiszkia visokie maskoliszki žabangai, bet ir naudingus pamokinimus kas link gaspadorystos. Reikia tikt syki pabandyti szį tą perskaityti, o jau paskui patys, turėdami valendėlę, kitą liuosėsnią nuo darbo laiko griebstis prie lietuviszkų „gazieta“. Isz tikro! — Ot, žiurekite: gaspadorius Juozas V. isz kaimo V. . . . ių man pasokojo, buk jis syki skaitęs po vakarieniai prie darbinikų straipsnį isz „Varpo“: „Antanas Valys“. Darbinikai, pasirėmę ant stalo, klausė jo apie pusantros adynos ir eidami gulti, prasze gaspadoriaus, idant tas jiems paskaitytu

lietuviszką „gazieta“ ateinananczioje nedėldienioje, sugryžus isz bažnyczios, o jie nepatingėse pas jį ateiti. Gaspadorius jiems neatsakė. Nedėlioje vyrukai, kaip tikt pabaigė meldęsi bažnyczioje, ilgai nesidairė po rinką, o ejo tiesiog namon, idant, pavalgius pietus, užėiti pas Juozą V. Skaitymas buvo gana linksmas, taip kad skirstydami, visi klausytojai, dėkavojo gaspadoriui už tą sykutį ir tarėsi tankiaus pas jį szventomis dienomis atsilaankyti, jai tikt nepatingės jiems paskaityti. Dabar, girdėjau, tokie susirinkimai, ypacz jaunūmėnės, pas Juozą V. buvo gana tankiai. — Matote, broliai, kaip Juozas V. su savo skaitymu aplinkiniams patiko. Kiti vaikinai ir nesuvis isz arti, o ateina. O kaip tai būtų ramu girdėti, kad lietuviai ant pavyzdzio Juozo V. ir jo darbinikų visados szventomis dienomis, pargryžę isz bažnyczios, vietan betkur pakvortuoti, rinktusi pas turinczius lietuviszką „gazieta“ szį tą paskaityti, arba jai arti tokio žmogaus nebutu, tai patys, kad ir keli susidėję, parsigabētu gaspadoriams paskirtą laikrasztį! Isz ties būtų tasyk ir raszėjams laikraszczių smagiaus ir skaitytojams naudingiaus.

Raszė A. Vyras.

Žinios isz Lietuvos.

Nuo Liudvinavo isz Suvalku rėdybos. Apie Ludv. žmonės gana gražei gyvena; laukai geri, auga netik rugys ir aviža, bet miežys ir kvietys; pas daugelį ukinikų rasi gražias triobas iszstatytas, kulemas maszinas, akselines, plugus, geležines žagres ir t. t. — isz fabrikų pargabentas. Abelnai medegiszkas padėjimas ukinikų geras. Bet tai negali pasakyti apie jų dvasiszką iszsilavinimą; teisybė, yr ukinikai, ką skaito Ūkiniką, Varpą arba kitokius laikraszczius, ką su jais gali ir apie svarbesnius reikalus pasznėkėti — turi net savo nuomonę, bet tokių skaitlius nedidelis: ant pirsztų gali suskaityti; abelnai-gi protiszkas iszsilavinimas gana žemas; kad tai ne būtų tuszti žodžiai, asz pasirūpisiu paremti darodymais. Rodos, kiekvienas žmogus labjausiai tai savę myli; kiekvieną pirmiausiai apeina jo paties reikalai, rupestys, o paskui jau svetimi; pas mus lyg advernai nekuriuose dalykuose iszeina: apie svetimus rupinasi, o savo užmirszta; gal kas pasakys, tai labai gerai, tai matyt daro isz meilės Dievo ir artymo!! Ne, isz nesupratimo. Taip valszcziaus reikalai, tai reikalas ir kiekvieno atskyraus ukiniko; jie gana dideli, svarbus: ir kelius taisyti, bažnyczią, mokslinyczią prižiurėti, kasą valszcziaus vesti ir t. t. Valdžia, kad žmonės galētu geriaus apie savo reikalus rupjti, daleido patiems iszsirinkti sau galvą valszcziaus — vaitą, kuris tuos reikalus atliktų; valdžia mislyjo, kad žmonės rupindami apie savo reikalus, rinks

vaitą žmogų iszmintingą, teisingą. Bet ne taip daro liudvinaviszkiai. Pereitą vasarą reikėjo rinkti naują vaitą; puse metu prieš rinkimus buvo atėjęs į valszečių rasztinikas G.; ponas G. — jau visko matęs: buvo ir rasztiniku ir vaitu ir po sudu . . . abelnai žmogus apsukrus, gudrus, isz tokiu ką ne pekszezas vaikszeziojės! Vaitas-gi buvo kitoks: mažai apszviestas, ale už tai geros szirdies ir mylintis stiklelį; reikalai kasos niekai buvo — visi tai žinojo; gerai žinojo tai rasztinikas ir sumislyjo tai sunaudoti — vaitu tapti. Apsiraszė prieš rinkimus nuo vieno ukiniko 6 margus lauko fiktyviszkai (t. y. jis jų ne pirkto), o ukinikams pradėjo geritis, žodžiu ir stikleliu pataikauti; susivuostė, kiek gali numanyt ir su pavieta naczelniku; o mus naczelnikas geras buvo (amžiną atilsį) žmogus niekad neiszsipagirioldavo ir visados, kaip drugio kratomas, drebėjo. Atėjo diena rinkimų; atmeta nuo kandidatų senąjį vaitą — nebuvo visų pinigų kasos; ponas G. gauna dvi treczdis balsų; liudvinaviszkiai linksminasi, ant rankų neszioja naujai iszrinktą vaitą, rėkia „ura“; ale kuris czia ir nesilinksmįti — tokią Dievo dovaną apturėjo. Bet tuszečiai linksminosi; nors naczelnikas poną G. ir užtvirtino vaitu, vienok gubernatorius, kuris matyt gerai jį pažinojo jau ankszečiaus, atmete. Už poro nedelių vėl nauji rinkimai; valszečius užsirustino kaip tai tokį gerą žmogų gubernatorius galėjo atmesti; kad taip, tai taip, da daugiau jam duoda balsų ir vėl tokių būdų iszrenka vaitu. Ponas G. isz savo pusės da labiaus rupinasi; jis sudaro net deputaciją isz 10 ukinikų, kurie važiuoja praszyti pas gubernatorių, kad tiktai poną G. vaitu užtvirtytų. Nelaime!! deputaciją ką tik į kozą nesukiszo, iszsivijo gubernatorius, o poną G. vėl nuo vaito atmetė. Bet G. tvirto buvo budo žmogus, nepasiduoda, viltis tapti vaitų jo nepameta. Po antrų rinkimų buvo užbaigta statyti naują kancelariją; ponas G. kelia įkurtuves (už valszečiaus, žinomas daigtas, pinigus) ir už praszto geresnius ukinikus; ceremonija prasideda giedojimu „Bože caria chrani“ (dėl to jis sugraibste kelis vaikuečius isz mokslincyzios), o pabaigoj ceremonijos kalba kalbą — maž daug tokią: „vyruciai! — gerai atmenate 19/31 dieną spalnio, kada ciecorius mus stebuklingai iszsigelbėjo nuo umos smerties; dėl atminimo szito atsitikimo daugelyjė vietų pastate koplyczias, abrozdu, vardus ir t. t.; ar ne verta mums atminti szitą stebuklingą atsitikimą: sumeskime po kelias kopeikas, o nupirkime abrozdą Szvencziausios Panos Marijos Czestachavos; jį pakabysime czia jau kancelarijoje; o prie abrozdo prikabysime liamputę, kad jį dieną ir naktį žibētu; asz tai apgarsysiu gazietose, kad ir sviatas ži-

notu, kad Ludvinavó valszečius moka paminėti tokį atsitikimą.“ Pats G. pirmutinis padėjo rublį ant stalo, ukinikai primetė ir susirinko į 30 rubl.

Bet ne „bože caria chrani“, ne abrozdas nepagelbėjo pono G.; ant treczių rinkimų naczelnikas pasakęs negalįs daleisti G. ant kandidato. Bet ir czia G. nenusimine; pagal jo iszminczia naczelnikas taip rinkimus pastate, kad iszmintingesnis negalėjo buti iszrinktas vaitu, iszrinko ne valszečius, bet naczelnikas vaitų tokį žmogų, kurs mažai ką nusimano, kurs turētu buti aule pono G. Vienok Dievas neužmokejo ponui G. už jo rupeszečius dėl gero valszečiaus, rudenį, per nusprendimą gubernatoriaus, ponas G. tapo iszkeltas į kitą valszečių.

Nėr czia ką ir aiszkįti, kad ponas G. nė vieno žingsnio neženge teisingo: pradedant nuo užsiraszimo lauko ir baigiant „bože caria chrani“ ir abrozdu; gudrumą ponas G. parode neiszpasytą: juk jau geriaus negalima sunaudoti atsitikimą 19/31 spalnio, kaip tai padarė G. Ir Liudvinaviszkiai nieko ne suprato: lyg rodos, akių neturėjo, proto nustojo? ar ne mano teisybe; kad brolei ukinikai Liudvinavo valsečiaus mažai iszsilavinę, mažai supranta savo reikalus!! Gaila tik, kad ponas G. nepasiliko vaitu, jis, man rodos, butu Liudvinaviszkiems per kelis metus į galvą proto įkretęs.

Ukinikas nuo Liudvinavo.

2) Nuo Kalvarijos. Sako, kad amerikonyš gudrus ant naudingų iszradimų; matyt ir nekurie Lietuviai nukeliavę į Ameriką, iszmoksta gudrumo tik . . . ant apgavimų; prie tokių apgavikų, arba geriaus szarlatanų, ką mėgsta drumstame vandenyj žuvis gaudyt, priguli ponas Mockus. Ponas Mockus isz professijos yr moninikas . . . monus dirba. Ne seniai p. Mockus, pagal manę labai gražų moną isztaisė. Apie sekmines szįmet daugelis ukiniku nuo Kalvarijos, ypacz geriaus gyvenanczių, gavo nuo pacztos „pavestkas“. Eina ant pacztos, kur nuo jų reikalauja užmokėti 20 k. ir iszduoda laiszką. Atplėszia laiszką, randą du atspaudytus lapukus; o ten paraszyta: jai nori žmogui galvą nukirsti ir vėl uždėti, arba žmogų į visztą paversti, arba merginą privalioti(!), arba rasti kur pinigai senovės žemėj užkavoti ir t. t. tai siuskie tik p. Mockui pinigų . . . ale mislyjate kiek? tik 60 rubl. už visus monus (po vieną moną negalima gauti pirkti, o galima gauti tik visą dalį); ale už tai sako, ponas Mockus szimteriopai pelnysit. Ne, pone Mockau, tu tik nori pelnyti, žmones monįdamas, ne doriais keliais eini pone Mockau, ne doras daigtas siuntinėti neapmokėtus laiszkus žmonėms kurių visai nepažysti (Mockaus czia nepažysta), nes ir 20 kop. tai yra pinigai ir juos geriaus galima

sunaudoti, nė ant to tik kad žinoti, kad yr koks ten Amerikoje Mockus — moninkas, nedoras daigtas ne vilioti, kad ukinikas iszdėtu ant tokių niekniekių 60 rubl. arba nors kelias deszintis rublių, nes szimteriopai tik ponui Mockui tokie daigtai gali apsimokėti. Ne gražu, pone Mockau, ne gražu!!

Paulius

Zinios isz svetimu szaliu.

Rusija. Mokslas galvą džioviną, pasakoja žmonės; bet ir kunas džiusta nuo mokslo. Motyna po vakacijai veža į gimnaziją raudoną, apvalų, kaip agurką, vaiką, o sulauke ant Kalėdų iszblyszkusi, sukudusi — į pusę, kaip sako, įgaishusi. Delko tai taip? Čia daug yra priežasčių. Kaimo žmogus tankiausiai esti ant tyro oro, kvėpuoja sveiku oru; gimnazijos mokėtinis sėdi kokias 4—5 valandas kambaryj, kuriame oras sunkus, užtersztas: tame ore pilna dulkių — tai viena, o antra — pilna bėdingų iszgaravimų plaučių ir uodos 30—40 mokėtinių, sėdinczių viename kambaryj; mokėtinis, parėjęs namon; sėda už knigos ir tokiam pat ore vėl visą laiką beveik iszbuna. Toliaus — darbu apsinkiti mokėtiniai: lotiniszko ir grekiszko tiek iszmagoja, kad tik gabesniejie mokėtiniai ir tai ne lengvai suvirina; sziek-tiek silpnesnės galvos mokėtinis tiesiog graužia lotiniszka ir grekiszka gramatiką; sėdi ant jos dieną ir naktį, kad tik gautu „tris“ dėl pėreimo isz kliassos į kliassą. Dar viens dalykas kas ēda sveikatą: kaimo žmogus visados kruta, o gimnazijos mokėtinis vis sėdi ir sėdi, ranka darbo ne dirba; darbas — krutėjimas-gi reikalingas dėl žmogaus sveikatos. Sztai kiek priežasczių, kurios ēda sveikatą; užtai-gi nėr ką ir dyvitis, jai didesnė pusė mokėtinių į pusę įgaishę. Bet ar taip visur yra? Nė, ne visur. Galiu nurodyti ant Anglijos; anglikonys — praktiszki visame kame žmonės; jie gerai suprato tą lotiniszka priežodį, kad tik sveikame kune gali buti sveika duszia ir tai įkunijo gyvenime; ten mokslincziuose mokslas taip pastatytas, kad mokėtiniai daugiaus bovijasi, siauczia, nė mokinasi; užtai ir mokėtiniai žydi, kaip pavasario žolynai, ir ne mažiaus, jai tik ne daugiaus moka, kaip mūsų mokėtiniai.

Szimet apszviestesni Rusijos žmonės pradėjo kalbėti ir raszyti laikraszcziuose apie tai, kad sumažinti mokinimasi lotiniszko ir grekiszko, įvesti gimnastiką, pataisyti orą gimnazijos kambariuose ir t. t. Ministerija apszvietimo nepasilikio kurczia; szį-tą norėjo pataisyti, bet, kaip tuojaus parodysiu, mažai ką pataisė. Taip nuo naujų metų kiek viena kliassa turi ant nedėlios dvi adynas gimnastikavotis; bet kada, po lekcijų! taip, kad žemesnėse kliassose prisideda 5-ta valanda, o

auksztesnėse — 6-ta valanda; jai 4—5 valandas iszsėdėjai, tai ir galva bus sunki ir pilvas skųsis, ir visas busi lyg sumusztas, o čia dar priverczia tavę neatbutinai mankytis, laužytis; čia reikia tik sveiko proto, kad matyti, jog tokia gimnastika negali eiti į sveikatą.

Pradžioj sėjos mėnesio ministerija apszvietimo įnesė į „Gosudarstvennyj soviet“ projektą permainymo programos mokslo gimnazijose. Permainos, pagal projektą, sztai kokios: 1) sumažinti skaitlių valandų lotiniszko ir grekiszko liežuvio (lotiniszko liežuvio ant nedėlios dėl 8 kliassų — buvo 49 valandos; pagal projektą 42; grekiszko 36; pagal projektą — 33); 2) atmesti vertimus isz maskoliszko ant lotiniszko ir grekiszko; sumažinti iszguldymą gramatikos: iszguldyti ją tik penkiose žemesnėse kliassose, o auksztesnėse tiktai skaityti ir versti lotiniszkus ir grekiszkus rasztus; 3) atmesti iszguldinėjimą prigimtinių mokslų (juos, pagal programą senąją, reikėjo iszguldinėti, bet niekur neiszguldinėjo); 4) pailginti vakacijas iki dviejų mėnesių. Numestas valandas nuo lotiniszko ir grekiszko ministerija siulė pridėti — prie Dievamokslio — 3 (vietoj 13—16) ir po vieną valandą priefizikos, istorijos, rusiszko liežuvio ir 2 valandas prie dailiaraszczio. Nors šanariai „Gosudarstvenno soviet“ netiko visame kame su szituom projektu, vienok po vakacijai jis bus įkunyttas gimnazijose. Matote, kad atmainos ne kokios bus įvestos moksle: susimažis iszguldinėjimas lotiniszko ir grekiszko ant 10 valandų; palengvinimas nė kokis: prigimties mokslai, su kuriais naudinga kiekvienam žmogui pasipažinti, visai iszlesziuoti. Ne taip dedasi kituose krasztuose: taip Francuzijoje neseniai ministeris apszvietimo isztarė: „pagal manę, neiszingas daigtas priversti kiekvieną mokėtis lotiniszko ir grekiszko; mokslas gimnazijose turi buti taip iszguldinėtas; kad nenorintis galētu ir nesimokėti senovės liežuvių.“ Dar augszcziaus tą patį beveik pasakė ir ministeris apszvietimo Austro-Vengrijos. Bet Rusija eina visados vuo-degoj; ne greit dar sulauksime, kada čia tokia akia pradės žiurėti ant lotiniszko ir grekiszko, kokia jau žiuri kitose szalyse.

Lietuvos javai, kaip žieminiai taip vasariniai, gražus; rusiszki laikraszcziai raszo, kad ir Rusijoje visur gražus javai; tiktai lytus sėjos mėnesij, ką tėsėsi apie, tris užkenkė rugiams ir kviecziams pietinėse rėdybose: suguldė, brandos ne bus didelės, ale užtai tie lytus sutaisė labai vasarojus. Kitose szalyse Europos taip-pat tikisi gero javų užderėjimo ypacz: Francuzijoje, Italijoje taip-pat ir Anglijoje. Indijoje jau valymas nuo laukų pasibaigęs — kur-kas mažiaus užderėjo, nė kitais metais, ne kas-žin kokis užderėjimas kiek girdėt javų ir Amerikoje. Szai

ar taip, bet Rusijoje javų šeimėt bus daug ir tur but bus pigus.

Palei Maskvą, kaime Kliszewa, viduryj sėjos, sžtai kokis buvo atsitikimas. Viena to kaimo bobiszecia, kuri ubagavo Maskvoj, papasakojo ukinikams, kad naktį sapnavusi sapną, kad baloj, ką palei kaima, ēsas gydingas vanduo, ir kad ji jau pagidžiūsi senei skaudamas akis: žmonės patikėjo, gandas, kaip bematai, aplekė aplinkinius kaimus; duobė baloj, isz pradžių tik kiaulių iszrausta, tapo padidįta ir aptverta: szimtai žmonių dieną ir naktį pradėjo grustis palei tą duobę, kad tik gauti dumblo, kurį geria, prausiasi, kad pagyti nuo visokių ligų; už tą vandenį moka pinigų, kuriuos sudeda palei įkiszta ten jau kryžiu. Kad priduoti didesnę szventenybę tam vandeniui, apgavikai isztaisė szposą: atvedė isz artimų kaimų tris moteriszkes ant veido sveikas ir suriszę juoms isz užpakalio rankas, patoliaik pykę i burną tą dumblą, pakoliaik anos neapmirė; tada po juoms pakiszto po varlę ir pradėjo susirinkusiems žmonėms sznekėti, kad szventas vanduo iszvarė isz tų žmonių velnia paveiksle varlės. Policija pakoliaik dar negalėjo apstabdyti žmonių.

Ispanija. Laukeme choleros isz rytų — isz Persijos, dabar pareina laukti isz pietų — isz Ispanijos. Sėjos mėnesij liga, kuri atsirado mažam miestelyj Puebla-de-Rugat, buvo pripažįta daktarų už cholera. Isz kur ji ēmesi? Vieni minė, kad nuo sardinkų, kiti — kad nuo blogo vadens, bet teisingiausias bus sžtai koks iszaiszkinimas: 1885 m. Ispanijoje, o sykiu ir tame miestelyje buvo cholera, priesz atsiradimą choleros taisė vienoj dalyj miestelio vamzdį, kuriuom leido visus bjaurumus už miesto, greiciausiai, kad atkasdami žemės, atkasė ir gyvus choleros nuodus nuo 85 m, ir užkrėtė jais miestelį. Iki 24. d. sėjos Puebloj ir artymiausiuose miesteliuose suskaiityta 200 susirgusiųjų cholera, isz jų i 30 pasimirė; abelnai, dabartinė cholera, matyt, ne labai smarki; i didesnius miestus dar neperėjo, gal Dievas duos, neužilgo apsistos. Isz Ispanijos greiciausiai cholera galētu pereiti i Francuziją. Kad apsisaugoti nuo jos, francuzai uždraudė vežti per rubėžių isz Ispanijos skudurus, juodas drapanas ir kitus tokius daigtus; ant rubėžiaus prie geležinkelio įtaisė sargybes, kurios apžiūrētu gerai kiekvieną važiuojantį i Francuziją isz Ispanijos, taip-pat apžiūri ir atplaukencius akrutais. Francuzijoje dar ne buvo nė vieno ligo, susirgusio cholera.

Azija. Pradžioje sėjos mėnesio mieste Tokio, Japonijoje, turėjo būti paroda mergų; visoje szalyje buvo apgarsįta, kad merginos, apdovanosotos gražumu prisiųstu savo fotografijas. Kiekvienas atsilankantis ant parodos gali paduoti

balsą, kad szį ar ta geriausiai jam patinka. Gražiausioji mergina t. y. toji, ką gaus daugiausiai balsų, gaus dovanų 70 dolerių, antroji — 50 dolerių, trecioji — 30.

Indijoje yra i 79,000 naszlių dar neturinczių devynių metų. Paklauskite gal, kaip taip gali būti? Mat kaip dedasi Indijoje, kaip tik užgema mergaitė, ją tuojaus sužieduoja su vaikiuku, o jai toks mažas jaunikis pasimirsšta — tai, kaip žinot, tankiai buna — tada szalies tiesa jau ne daleidžia daugiaus už vyro iszeiti ir mažą mergaitę turi pasilikti naszle.

Amerika. Visasvietinė paroda, kuri bus mieste Czikago 1993 m. neduoda amerikonomams ramiai miegoti; jie vis galvas laužo, kuom galima butu nusmelkti parodą pereitų metų Paryžiuje. Paryžiuje buvo stebuklingu daigtu Eifelio boksztas 1000 pedų augszczio: ką-gi Czikagoj įtaisyti, kad galētu visi stebėtis? Buvo projektas kuorą (bokszta) dar augsztesnį pastatyti: bet dabar kitas projektas atsirado: pastatyti butą ant dugno ežero Miczigano; mislyja, kad ne viens užsimanys papietuoti, iszsigerti ant gilumos 500 pedų po vandenių. Tas butas bus apszviestas elektra. Bokszto nereikės statyti ir dėl kitos priežasties; nesenei viena kompanija pradėjo statyti namą Czikagoj, pagal užmanymą, namas bus iszstatytas ant 12 gyvenimų (pėtrų) ir kasztuos . . . tik du milijonų rublių, jis visas bus užimtas kromais. Bus kuom stebėtis! Viens pastorius siulo pastatyti visasvietinę bažnyczia: bažnyczia tur įtalpiti nors 20,000 žmonių; joj turētu laikyti miszias kunigai nors 20 svarbesniųjų tikėjimų.

Mieste Bostone nesenei viens milijonėrius gražei prakiszto i kazyras. Jam baisiai tasyk nesisekė loszti — jis jau praloszė visą 15,000 dolerių, ką turėjo delmone. Ką daryt? Įsikarcziavęs rėkia, kad stato trukį (lekomotivą); „tevažiuoja“ atsakė loszentis su juom — trukis pralosztas; milijonėrius stato antra — vėl praloszia; stato treczia — ir-gi praloszia. Jau įpykęs rėkia, kad stato kurjerską masziną! Ir ką jus mislijate! ir tą prakiszto. Tada tas, ką iszloszė, kaip bematai suraszė koreziukę ir davė pasirasztyti; ant rytojaus apturėjo tris trukius ir kurjerską masziną. Milijonėriui tas grajus ne daug prekiavo . . . tik 150,000 dolerių!!!

Naudingi pamokinimai.

Kaip suvartot suszalusias bulves. Mes tankiausiai suszalusias bulves kiauļėms, ar kitiems gyvuliams atiduodame. O jaigu tiesiai verdam, tai jos negardžiai kvepia ir saldžios. Todel su nenoru tokias bulves mes ir valgome. Blogums suszalsių bulvių paein nuo to, kad bulves atsziil-

damas išduoda iš savęs rudą smirdantį skystimą. Bet vis tai galima išnaikyti, mirkinant bulves atšilusias šaltame vandenyje per parą (24 valandas). Potam bulves tas reik kelis kartus numazgoti šaltame vandenyje, po ko jas jau gal virti. Jos bus tad taip pat skanios, kaip kad nebutų buvusios suszalusios.

Sviestas ilgai bestovėdams, arba jai ne gerai įsudyts, tai šiltesniame laike greit sugenda. Jai kas norėtų tokį sviestą pataisyti, tai taip galėtų daryti: sviestą sugedusį reik pirma išstirpinti ir nuėmus užsidėjusią putą sukishti į jį ytin sudegitą duonos plutelę. Palaikius duonos plutelę kokią valandą, sviestas vėl bus geras, kaip ir šviežias. Plutelės smirdės. —

Naminė rugsztis (gira). Kad padirbt naminę girą, reik suraikyti duoną plonais graižiniais ir juos sudžiovyti peciuje. Potam imti 5 svarus tų sausainių (kriaukszių) ir užpilti verdančiu vandeniu, daugiau, leisti skystimui tam atvėsti (ataushti). Į tą atauszusį skystimą reik paskui įdėti mielių pirktnių už 2 kap.; išleidus jas pirma vandenyje ir pastatyt viską tą šiltoje vietoje, kur tas skystimas galėtų gyventi (rugti). Kaip tik skystims pasigyvęs, kas pasidaro per 12—15 valandų, tai jį reik pirma perkosyti per rėtelį, paskui per skarmalėlį ir leisti nusistovėti. Atsargiai nulejus skystimą nuo tirszezių (tirsztimų), reik į jį įdėti smulkiojo cukraus, ir maišyti, kol cukrus išstirps. Potam, sutaisius butelius, supilti tą skystimą į juos, ir į kiekvieną butelį įdėti po dvi razinkas ir po nedidelį kasnelį nulupto išaižyto citriono (be žievės ir grūdėlių). Daugiau, reik butelius tvirtai užkisti, jai galima užsmaluoti. Už vis geriau dėl to vartoti butelius vino ar konjako. Taip sutaisytą skystimą pastato grinceioje, apvertus butelius kaklais žemyn. Po 3—4 dienų jau yra gira.

R a u g i n i m a s a g u r k u. Dėl rauginimo reik imti agurkus visai nuėjusius, o ne jaunus, kurie niekad negal įrugti ir reikalingą gardumą. Agurkus reik supjaustyti išilgai į keturias dalis ir sudėti į labai stipriai sudytą vandenį. Praėjus parai (24 ad.) agurkus reik išimti iš vandens ant nekuro laiko, ir leisti jiems apdžiūti. Potam juos reik vėl merkti į tą surimą, į kurį gal įdėti imbiero, baltųjų pipirų ir pirktnių gvaizdikų, nuo ko agurkai gaus gardų skanį. Daugiau tuos agurkus aplieja kunostipriansiu uksusu (actu) ir gerai uždengia. Agurkai bus geri po trijų nedėlių. — Jaigu kartais atsitinka, kad kelias valandas prieš valgymą, prireikia raugintų agurkų, o nėra, tai galime juos taip pasidaryti: imame kokią 10 agurkų, nuplauname juos šaltame vandenyje ir, sudėję į tam tikrą sudiną, užpilame karsztu surimu, imetame krapų, serbentų juodųjų ir aržuolo

lapų, kurie agurkams priduoja šviežumą, ir ant galo pridėdame cėsnačo. Kada surims atvėsta, tai agurkus išneszame į šaltą vietą, ir pastatom, jai turime ant liado, o ne, tai į vandenį šaltą su visu sudimu. Po trijų, keturių valandų agurkai bus jau geri. Sudėjus į indą agurkus reikia kietai prislėgti. —

Politika.

Brazilija. Pabaigoje perėjusių metų iš Brazilijos buvo išvežtas ciecorius ir Brazilija apgarsita respublika; bet nebuvo da galutinai nutarta, kas valdys tą respubliką ir kokie bus jos įstatymai. Tai-gi šį mėnesį rupeščiai apie visą tą pabaigti ir apgarsiti įstatymai (konstitucijos) Brazilijos respublikos. Brazilija padalita ant atskirų valstijų; kiekviena valstija turi pati rūpintis apie savo naminius reikalus: izskalas, sudus; dalykuose-gi, kurie izsgauna reikalus visos Brazilijos, kaip kares (vainos), susineszimai su kitomis szalimis, turi klausyti to, ką nutars izsrinktieji iz visų valstijų. Vyriausią valdžią respublikoje turi prezidentas, kurį žmonės renka ant 5 metų. Prezidentas izsirenka sav ministerius, o dėl izsdavimo įstatymų žmonės turi izrinkti tam atsakanczius vyrus. Tie vyrai susirinkę ir tariasi, ką reikia atmesti, o ką priimti dėl gero respublikos. Konstitucijoje apgarsita taip-gi liuosybė spaudos: kas ką nori, tą gali atspaudinti, ne-reikia kassykis pasiklausti vyriausybes, kaip kad reikia Maskolijoje, kas vyriausybeinepatinka kur, tą ir uždraudžia, o ten gali raszyti ką tik sumislysi, nieks ne uždraus; zinoma jai perdaug primeluotum ant ko nors, tai tas gali paduoti raszantį į sudą už apkalbėjimą. Apgarsita taip-gi liuosybė susirinkimų: kada nori, gali atvirai sav rinktis ir apie ką nori sznekėti. Tikejimais visi pripažinti už lygius respublikoje.

Suvienytos Valstijos Sziaurines Amerikos. Czion žmonės laužo galvą ir niekaip negal izsmislyti, ką czia padaryti, kaip sulaukyti tas daugybes žmonių, kurios iz visų pusių renkasi į Ameriką. Benetik visai pradės nepriimti: Amerika dėl Amerikonų — sako jie. Netik žmones bet ir tavorus iz svetimų szalių ketina visai į Ameriką neleisti. Ant tavorų ateinanczių iz svetimų szalių ketina tokį muitą (czyžę) uždėti, kad jų nieks negalės ten vežti. Kitos szalys pertai turės dideli nuopuoli, nes nė viens iz jų izszėzdavo į Ameriką savo tavorų už kelis szimtus milijonų. Užtai jos pyksta ant Amerikonų ir žada jiems užtai atkersziti. Amerika, kaip žinot, izszėža į kitas szalis baisybę kviečių, pertai dabar kitos szalys szaip sako: kad taip tai taip, jie nenor pirkti mus fabriku izsdarbius, mes uždrausime jiems pardavinėti pas mus savo kviečius; žiūrėsime ką jie darys! o mes galime ikvaliai parsivežti iz kitur iz Maskolijos ar Indijos. Jai tik tai įvyktu, mus javai tuojaus pabrangtu.

Vokietija. Ar szaip ar taip o mes gal neužilgo turėsime geresnį turgų ant javų. Vokietijoje vis tankiaus ir tankiaus pradeda sznekėti apie numetimą mūito (czyžės) ant mus javų. Pakol da valdžią laikė Bismarkis, apie tai ir mislyti nebuvo galima, Bismarkis anaipiol nenorėjo, jis juk tai ir įvedė. Bismarkini nuo valdzios atsitraukus visas kitaip eina. Iz ministerių buvusių prie Bismarkio jau tik apie du pasiliko, o nesenei da vienas iz jų, ministeris finansų. Szolcas turėjo atsitraukti, o ant jo vietos įstojo Mikelis, labai apszviestas žmogus, gerai pažįstas vargingą padėjimą darbininkų ir pertai noris numesti muitą ant javų, kuris

da labjans sunkina jų padėjimą. Jaigu vyriausybė Vokietijos išsirikino sav toki ministerį, matyti, kad ir ji ant galo suprato, kad muitai pacizius vokiečius skriaudžia. — Vokiečiai da vis didina savo vaiską. Nesenei nutarė padidinti da ant 18,000, bet deputatai reikalavo sumažinti metus tarnystės ant 2 metų. Pakol da tai neįvesta, bet vyriausybė prižadėjo apie tai pasirūpiti

Bulgarija. Bulgarijos kunigaikštis nesenei su sžadė savo neprietelių majorą Panicą. Bulgarija kitąsyk buvo po Turkų valdžia ir kentė da didesnius prispandimus nei mes szlandien. Pakolei povalei pradėjo krutėti ir su pagelba maskolių (kiekvienas turbūt atmena paskutine turkiską vainą) atsiliuosavo; pasidarė atskiri kunigaikštystė, o ant sosto buvo pasodintas viens vokiszkas kunigaikštis Alexandras Batenbergas. Jis labai nepatiko maskolems; pakalbino jie keletą bulgarų, tie užpuolė ant kunigaikščio ir išsvežė jį iš Bulgarijos. Potam reikėjo išrinkti kitą kunigaikštį. Kiekviena valstija siulė savo kandidatą, bet kitos neapsieme; tada Austrija ėme ir išsiuntė kunigaikštį Ferdinandą Koburgą, kuris buvo apaciū Austrijos vaiske. Tas nieko nesiklausęs nuvažėvo ir valdo sav Bulgariją. Maskolems, žinoma, ir jis labai nepatiko; jie ir su szituom nori taip, kaip su anuom padaryti. Bet szitas ne kvailas, ėme pagavo maskolių tarną minėtą Panicą, padavė jį po sudu, buk jis papirktas maskolių norisurinkti partiją numesti kunigaikštį nuo sosto. Sudas apsuodino Panica ant smerties ir aną dieną jis buvo suszaudytas. Gazietos raszo, kad gyventojai Sofijos (sostapilė Bulgarijos) labai supyko ant Koburg už jo nežmogiszką pasielgimą su Panica ir diena jo suszaudymo buk pakėlė maisztą. Bet nežine, ar tai teisybė.

Turkija. Nieks turbūt nemislyjo, kad turkai kada nors susipras ir pradės apie savę rūpintis. O bet szlandien taip yra. Gazietos raszo, kad turkai atvirai pradeda peikti sultaną. Ką — sako — mes neturtingi, neturime ką valgti, o sultanas kele kuonopuikiausius balius, atnešja szvintmaucziams kuonobrangiūsius dovanas, ar tai szitaip tur buti? mums patiems reikia apie savę pasirūpiti. Sultanas dažinojės, žinoma, nusiiminė; liepė savo ministerems sugaudyti vadovus to pradėjimo ir padaryti sudą. Abelnai Turkijoje nelabai gerai dėdasi; kaip žinote, gyventojai Kretos labai norėtu turkus išzvartyti, o dabar ir armenai baisei įnirszo prieš turkus, nes turkai juos perdaug persekioja. Maskoliai nuolat skolos nuo turkų reikalauja. Skola ta nuo paskutinės turkiskos vainos. Vainą turkai pragrajino ir pertai turi užmokėti maskolems kelis milijonus kasztų. Iš kur cze gauti tuos pinigų kad turkai kas mets vis labjans į skolas lenda?

Turgavietes.

Javai szjmet visur labai puikiai iszrodo; Lietuvoje szjmet javai net puikiesni, kaip kitais metais. Visi jausdami, kad isz priezasties gero užderėjimo javų, prekės smarkiai puls žemyn, rupinos kuogreicziausiai parduoti pernyksziūsius javus (kas juos da turėjo). Prekėjai-gi isz savo pusės nesiskubino su pirkimu, nes tikisi toliaus gauti pigiaus pirkti. Malėjai taipos-gi nepirko, nes da daugumas isz jų turėjo pernyksziūžių javų; kiti-gi laukia szjmezių pigesnių. Dėl szitų visų priezasczių turgus javų szj mėnesį buvo menkas: kvieciū nedaug reikalavo, rugių visai mažai, o svėis beveik nepirko miežių ir avių. Prekės javų kaskart vis žemyn puola.

Paskutinė nedėlia buvo ve kokios prekės:

Kviečiai: New-York 100 — 102; Londone 107½ — 115; Berlyne 90 — 103; Karaliaucziuje 86½ — 99½; Gdanske 92½ — 95; Marijospilij (Starap. Sv. rėd.) 90—100; Varszavoje už kartį 6 rbl. 15 kop. Odessoje 96 — 100 už pudą.

Rugiai: Berlyne 68 — 71½; Gdanske 68 — 69; Rygoje 68; Liepojuje 70; Marijospilij 70 — 75; Varszavoje už kartį 4 rbl. 80 kop. Odessoje 59 už pudą.

Avižos: Londone 86 — 114; Berlyne 87 — 95½; Karaliaucziuje 79½; Rygoje 67 — 80; Liepojuje 76 — 84; Marijospilij 72 — 75; Varszavoje už kartį 3 rbl. 30 kop.

Miežiai: Londone 75½; Berlyne 77 — 88½; Karaliaucziuje 64 — 97; Gdanske 68 — 70½; Rygoje 65 — 73; Liepojuje 62 — 66; Marijospilij 65 — 77; Varszavoje už kartį 4 rbl. 55 kop. Odessoje 58 už pudą.

Sėmenys: Rygoje 118 — 125; Liepojuje 121 — 122. ksp. už pudą.

Gromatnyczia.

Endruk ... 16 mark per Eignerį apturėjom už „V ir Uk.“ Siuntinį iszsiuntėm.

Apgarsinimai.

Apgarsinimas prenumeratos Žodyno Kunigo Mykolo Miežinio.

Daugelis atsiūcia į Tilžės knyginyčia užklausymus, ar ne galėtu gauti lietuvišką žodyną, ale kniginikai priversti yra atsakyti, nes Kursaičio žodyno kupėystoje jau visai nėra, o naujas žodynas kunigo Miežinio dar neisejo, dėl stokos kašto. Buvo pradėtas spausti, ale, mirus antoriui, turėjo pasiliauti, dėlto kad ne buvo kam dnoti kaštą. Dabar keli lietuviai sustatė komitetą dėl veiksnio išdavimo to veikalo su pagelba prenumeratos.

Taigi šituom apgarsinimu užprašom mylėtojus lingvistikos abelnai ir mylėtojus lietuviškos kalbos ypačiai, prisidėti su savo pinigais prie šito didei svarbaus dėl lietuvių, latvių lenkų ir maskolių darbo, nes žodynas ieseis keturiuose kalbose: lietuviškoj, latviškoj, lenkiškoj ir maskoliškoj.

Žodynas dėl užsirašančių iš augšto kaštuos 2 rublių arba 5 markius, o perkant po išėjimui atseis 3 rubliai.

Kas nori idant žodynas greit pasirodytu, tegul siūnia pinigų ant antrašo:

Saunius p. Neukirch Rokaiten.

Sykiu su pinigais prašom siūsti žinią į rėdystę „Varpo“ arba „Šviesos“, dėl kontroles.

Žodynas turės apie 350 puslapių in 8-vo smulkaus rašto

Iszdavejai:

Jons

Szernas.

Ant Žinios.

Rankraszczius dėl „Varpo“ ir „Ukinjko“ reikia siūsti nuo dabar ant vardo pono Szerno, Ragainėje; kadangi spauštuvė, iksziol Kr. Woskos Ragainėje vedamoji perėjo į mano rankas. Nuo pirmojo Spaliaus sz. m. spauštuvė persikels į Tilžę, tada reikės su spaudėjystės kaip ir rėdystės reikalais abidvieju laikraszcziū Tilžėsپی kreiptis.

Nusitikiu, kad iszleistojai lietuviszkų rasztų manę apsimokancziais darbais paszelps ir kad mano spauštuvė dabos nepatrotyti apturėtą užsitikėjimą.

Su pagarbe

Martynas Jankus Bitėnuose per Lompėnus.